

I D E A

artă + societate / arts + society

#39, 2011 20 lei / 11 €, 14 USD

AFTER A TIME OF CONSOLIDATING
TERRITORIES, LET'S STOP
AND THINK:

ANTICIPATING
THE RURAL-URBAN FRONTIER

<i>arhiva</i>	5	Jurnal urban: Lupta pentru spațiul comun CITIES LOG: THE STRUGGLE FOR COMMON SPACE STEALTH.unlimited (Ana Džokić & Marc Neelen)
<i>galerie</i>	30	Marjetica Potrč: <i>Tipare protecțoare și Practici rurale, strategii pentru viitor</i> <i>PATTERN PROTECTS AND RURAL PRACTICES, FUTURE STRATEGIES</i>
<i>scena</i>	51	Con Fusion: Bienala de la Venetia 2011 CON-FUSION: THE VENICE BIENNALE 2011 Marta Jecu
	62	Ying-Bo: O poveste în două părți. Interviu cu Ying-Bo realizat de YING-BO: A TALE IN TWO PARTS: An Interview with Ying-Bo by Marcel Janco
	69	Timpul suspendat. Interviu cu Adrian Paci realizat de THE SUSPENDED TIME: An Interview with Adrian Paci by Diane Amiel
	75	„Un certain regard...“: condiția postcomunistă și comunitatea absentă "UN CERTAIN REGARD...": THE POST-COMMUNIST CONDITION AND THE ABSENT COMMUNITY Cristian Nae
	82	Femeile politicizate în postere din epoca sovietică THE POLITICIZED WOMEN OF SOVIET ERA POSTERS Corina L. Apostol
	89	Estetica decolonială. Practici creatoare colective în desfășurare Grupaj realizat de Miguel Rojas-Sotelo și Raúl Moarquech Ferrera-Balanquet, din partea Grupului de Estetică Decolonială DECOLONIAL AESTHETICS: COLLECTIVE CREATIVE PRACTICE IN PROGRESS Assembled by Miguel Rojas-Sotelo and Raúl Moarquech Ferrera-Balanquet on behalf of the group on Decolonial Aesthetics
<i>insert</i>	110	Răzvan Botiș: <i>One Way</i>
+	113	Formațiuni ale discursului colonialist FORMATIONS OF COLONIALIST DISCOURSE Ella Shohat, Robert Stam

- dosar (*primăvara arabă*:
în trecerea de la revolte la revoluție)
dossier (arab spring:
in passing from riots to revolution)
- 139 Scrisoare către tinerii constituanți arabi
LETTER TO THE YOUNG ARAB CONSTITUENTS
Bogdan Ghiu
- 140 Când „strada arabă“ servește drept model Nordului
WHEN THE “ARAB STREET” SERVES AS MODEL TO THE NORTH
Georges Corm
- 141 Tunisia, Egipt: când un vînt din est mătură
arogația Occidentului
TUNISIA, EGYPT: WHEN AN EASTERN WIND SWEEPS AWAY
THE WESTERN ARROGANCE
Alain Badiou
- 143 Revoluția neîncheiată a Egiptului
EGYPT'S UNFINISHED REVOLUTION
Mostafa Omar
- 148 Globalizarea revoluției
THE GLOBALISATION OF REVOLUTION
Tarak Barkawi
- 149 Rădăcini ale revoltelor arabe și celebrări premature
ROOTS OF THE ARAB REVOLTS AND PREMATURE CELEBRATIONS
James Petras
- 152 Revoluțiile arabe și politica taberelor
THE ARAB REVOLUTIONS AND CAMPIST POLITICS
Santiago Alba Rico
- 154 Despre înlănțuirea din lumea arabă
ON THE CONCATENATION IN THE ARAB WORLD
Perry Anderson
- verso 158 Pentru o teorie critică a postcomunismului (I)
FOR A CRITICAL THEORY OF POST-COMMUNISM
Ovidiu Țichindeleanu

IDEA artă + societate / IDEA arts + society
Cluj, #39, 2011 / Cluj, Romania, issue #39, 2011

Editată de / Edited by:
IDEA Design & Print Cluj și Fundația IDEA
Str. Dorobanți, 12, 400117 Cluj
Tel.: 0264-594634; 431661
Fax: 0264-431603

www.ideamagazine.ro
e-mail: ideamagazine@gmail.com

Redactori / Editors:
BOGDAN GHIU
CIPRIAN MUREȘAN
TIMOTEI NĂDĂSAN – redactor-șef / editor-in-chief
ALEXANDRU POLGÁR
ADRIAN T. SÎRBU
OVIDIU TICHINDELEANU
RALUCA VOINEA

Colaboratori permanenti / Peers:
MARIUS BABIAS
AMI BARAK
AUREL CODOBAN
DAN PERJOVSCHE
G. M. TAMÁS

Concepție grafică / Graphic design:
TIMOTEI NĂDĂSAN

Asistent design / Assistant designer:
LENKE JANITSEK

Asistentă redațională / Editorial assistant:
IULIA POPOVICI

Corector / Proof reading:
VIRGIL LEON

Web-site:
CIPRIAN MUREȘAN

Revista apare cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național.

Textele publicate în această revistă nu reflectă neapărat punctul de vedere al redacției.

Prelucrarea neautorizată, fără acordul scris al editorului, a materialelor publicate în această revistă constituie o încălcare a legii copyrightului.

Toate articolele a căror sursă nu este menționată constituie portofoliul revistei IDEA artă + societate Cluj.

Difuzare / Distribution:
Eurolibris SRL, Iași
Librăriile Cărturești – București, Cluj, Timișoara
Librăriile Gaudeamus
Librăriile Humanitas
Librăria Book Corner, Cluj

Comenzi și abonamente / Orders and subscriptions:

www.ideamagazine.ro
www.ideaeditura.ro

Tel.: 0264-431603; 0264-431661
0264-594634

ISSN 1583-8293

Tipar / Printing:
Idea Design & Print, Cluj

Tipărit pe hârtie offset premium OLIN Smooth.

este marcă înregistrată

Jurnal urban: Lupta pentru spațiul comun

STEALTH.unlimited (Ana Džokić și Marc Neelen)

Jurnalul urban reprezintă o cronologie în curs de desfășurare a problemelor legate de spațiu, ilustrând evoluția adesea conflictuală a orașelor din fosta Iugoslavie și albaneze din ultimii ani. Documentul poate fi înțeles ca o combinație între investigarea locului crimei și un scenariu amuzant – legându-se însă întotdeauna de realitatea zilelor noastre, care e nefavorabilă interesului comun. Dacă pînă în urmă cu două decenii orașe precum Belgrad, Kotor, Novi Sad, Podgorica, Priština, Pula, Skopje, Tirana sau Zagreb s-au dezvoltat în principal în afara mecanismelor pieței imobiliare, astăzi privatizarea, clientelismul, precum și abuzul creativ de instrumente juridice par obișnuințe într-un context afectat de o urbanizare „sălbatică” și de schimbări rapide ale investițiilor de capital – aflate în orizontul unui context neoliberal.

În același timp, încet, dar sigur, începe să apară o forță contrară, care abordează cazuri specifice de dominare a spațiului urban de către grupuri privilegiate. Ici și acolo, locuitorii încep să se organizeze singuri, organizațiile civice încep să-și îndrepte privirea spre oraș și jurnaliștii încep să cerceteze problemele. Odată cu conturarea acestor lupte incipiente, stințe pentru spațiul comun, lupta pentru societatea civilă și pentru interesul comun își face intrarea finalmente în spațiul fizic al orașului. Acest document este doar o listă limitată a problemelor urbane din perioada 2008–2010. El scoate în evidență faptul că întrebarea – *cui îi aparține orașul?* – devine tot mai relevantă cînd terenul de joc – și adesea, literalmente, „terenul” – din oraș este cartografiat și împărțit între diferite forțe de piață, interese private, administrații locale părtinitoare și forțe ale opoziției.

Indiferent că de urgente sănt chestiunile abordate de Jurnalele urbane în propriul lor context, ele trimit, de asemenea, la un nou angajament al cetătenilor și profesionistilor care apare în oraș din lumea întreagă. și indică alternative răsărite din fisurile și rupturile dezvoltării extrem de individualiste și ahitiae după profit a orașelor contemporane – lărgind orizontul diferențelor contribuții și al implicării în ceea ce ar putea fi viitorul orașelor noastre.

Jurnalul urban este realizat de STEALTH.unlimited (Ana Džokić și Marc Neelen) și a fost inițiat cu ocazia ediției a patra a T.I.C.A.B. – Bienala Internațională de Artă Contemporană de la Tirana (septembrie–octombrie 2009). Jurnalul urban face parte din proiectul *Utopii Individuale*, sprijinit de Programul Cultural Elvețian (SCP) în Balcanii de Vest. În 2010, o ediție specială a Jurnalului urban a fost realizată ca parte a proiectului Licitatia, *Jurnalul spațiilor din Novi Sad* între interese personale și nevoie publice, creat împreună cu New Media Center „kuda.org” (cu Aleksandar Bede, Branka Čurčić, Svetozar Krstić, Zoran Pantelić, Borka Stojić și Nataša Vujkov). Pentru 2011–2012, ediții ale Jurnalului urban sănt în lucru la Sarajevo și Novi Pazar. Jurnalul urban este realizat prin conversații cu și contribuții ale arhitectilor, urbanistilor, artiștilor, jurnaliștilor, grupurilor civice: Besnik Alai, Jelena Atanacković-Jeličić, Gjergji Bakallbashi, Branko Belačević, Dafne Berc, Teodor Celakoski, Srdjan Crvenjakov, Sotir Dhamo, Jovan Djerić, Ulrike Franzel, Valon Germizaj, Boris Gigov, Žakilina Gligorijević, Adelina Greca, Živko Grozdanić, Astrit Hajrullahu, Florina Jerliu, Ružica Jovanović, Aleksandra Kapetanović, Ivan Kucina, Kreativna zadruga (Slobodan Jović, Aleksandar Lukić), Živan Lazić, Marko Miletić, Vladimir Mitrović, Ilir Murseli, Oliver Musovik, Divna Penčić, Darko Polić, Pulska Grupa, Darko Reba, Dubravka Sekulić, Petrit Selimi, Jelena Stefanović, Aneta Spaseska, Asociația Cetățenească Almašani (Aleksandar Cvetković, Marijan Majin, Miloš Višković), Borislav Vukicević, Siniša Žarin și alții.

CLIENTELISM

– apropierea strânsă dintre conducerea politică și partenerii de afaceri în contextul schimbului intens de favoruri reciproce.

> De patru luni, primarul Igor Pavličić întîrzie semnarea actului de schimbare a destinației terenului necesar construirii (aprobată de municipalitate) a unui nou muzeu de artă contemporană în Voivodina. Amplasamentul, în fosta zonă industrială Chinatown, e marcat în planurile urbanistice ca o „pată albă”. Sunt indicații că interesul investitorilor imobiliari (precum olandezii de la Vondel Capital) pentru acest teren a pus sub semnul întrebării construcția muzeului.

Novi Sad/ianuarie 2009

> Pe dealul Medvednica, deasupra Zagrebului, cel mai bogat om de afaceri croat, Todorić, a înregistrat castelul Kulmer ca hotel, deși de trei ani, de la achiziționarea lui, familia sa îl folosește ca reședință privată. Folosirea publică a fost singura condiție impusă lui Todorić pentru a începe reconstrucția castelului din secolul al XV-lea al ducelui Kulmer. Prinț-o acțiune menită să atrage atenția asupra nereguliilor legate de construcția în zone protejate, inițiativa Dreptul la Oraș (Pravo na grad) aduce autobuze pline de cetățeni la castel, aceștia solicitând să locuască la „hotel”.

Zagreb/27 februarie 2009

> Activiștii de la Dreptul la Oraș și de la Acțiunea Verde (Zelena akcija) promovează „Ape tulburi” (Mutna) – produsul de cea mai bună „calitate” din Zagreb, care stimulează corupția și favoritismul. Ei distribuie sticle de apă (pline cu noroi) persoanelor care intră în complexul parlamentarului. Site-ul acestora culege stiri legate de corupția din orașul Zagreb.

Zagreb/31 martie 2009

> Pe Facebook își face apariția „Bandum Kerić” – alter ego-ul combinat al celor mai controversați doi candidați la funcția de primar în două dintre cele mai mari orașe din Croația (Zagreb și Split). În scurt timp, jurnalii încep să folosească acest alter ego când se referă la probleme de corupție și favoritism în contextul politic croat.

Zagreb/aprilie 2009

„Scopul este de a veni la putere și, prin intermediul achizițiilor publice timp de patru ani, să obțină cât mai mulți bani, și apoi să plece; și dacă revin pentru încă patru ani – excelent. Scopul nu este acela de a îmbună-

tăti mediul; ci de a cîștiga puterea.”

> Televiziunea B92 difuzează prima dintre cele șapte părți ale documentarului Confidential: Abuz de funcție, despre mafia și corupția din construcții. Circumstanțele legate de noul mall Ušće din Noul Belgrad sunt scoase în evidență. Ušće este construit chiar în fata fostei clădiri CK (Comitetul Central al Partidului Comunist) – acum o clădire cu birouri private. Discuțiile publice care au urmat cu privire la modul în care terenul de cinci hectare a fost achiziționat de către dezvoltator – fără niciun cîștig pentru oraș sau stat – îl obligă pe președintele Serbiei să dispună cercetarea problemei.

Belgrad/13 aprilie 2009

> Cele mai murdare trei „substante” din Zagreb sunt alese în cadrul campaniei publice „Ape tulburi”: 1) arena sportivă, ca datorie bănească pentru generațiile viitoare, 2) cazul Pieței Florilor (Cvjetni trg) și 3) apa poluată din noua zonă rezidențială Urbani.

Zagreb/28 mai 2009

> Festivalul Exit, un festival muzical de amploare în aer liber, orientat spre profit (sponsorizat cu 750.000 de euro – o mare parte din bugetul local alocat culturii), se implică în realizarea unui Parc Eco. În ciuda chestionărilor publice, primăria le oferă celor de la Exit un rol-cheie în această lucrare publică de pe malul inundabil al Dunării, investind în el 333.000 de euro și oferind Festivalului Exit serviciile sale în mod gratuit. Principalul scop al parcului ar urma să fie găzduirea celor 20.000 de vizitatori campați cu ocazia festivalului. Pe 4 iulie, cu numai cîteva zile înainte de începerea festivalului, valuri de noroi iau pe sus investitura publică. Oficialii anunță că, pe viitor, parcul va fi păstrat ca plajă publică, fără implicarea Exit.

Novi Sad/17 iunie 2009

> Dezvoltatorul privat Hoto Group poate începe demolarea clădirilor din Piața Florilor (Cvjetni trg) din centrul Zagrebului, în ciuda unei bătălii de aproape trei ani, dusă de inițiative civice, care au dezvăluit corupția și neregulile legate de construcția blocului exclusivist de apartamente Pasajul Florilor (Cvjetni prolaz), ce urmează să fie construit aici. Deja în luna februarie 2007, Dreptul la Oraș și Acțiunea Verde au inițiat o petiție împotriva distrugerii pieței, strîngînd peste 54.000 de semnături. Singurul rezultat pozitiv: problemele urbane devin acum o problemă publică.

Zagreb/12 august 2009

> Business.hr anunță că familia Todorić a primit „cel mai frumos cadou de Crăciun” de la primăria Zagrebului. I s-a eliberat o autorizație de transformare a castelului Kulmer din hotel în clădire rezidențială. Odată cu această transformare, problemele lui Todorić legate de taxa pe proprietate și „brutele de activiști care doresc să-și petreacă noaptea în hotelul lor” au disparut.

Zagreb/17 decembrie 2009

> Comisia Europeană a recunoscut din nou în acest an că domeniul planificării și inspecțiilor urbane din Muntenegru e printre cele mai vulnerabile la corupție. Deși aceste evaluări sunt repetate de ani de zile, s-a făcut foarte puțin sau nimic pentru a îmbunătăți situația. UE ajunge la concluzia că rolul procurorului general al Muntenegrului, Ranka Čarapić, în toate aceste scandaluri ar fi trebuit să fie clar – protejarea interesului public și a proprietății de stat.

Podgorica/13 noiembrie 2010

Credit: Pravo na grad

Credit: Insajder B92

> Din cauza corupției legate de construcțile ilegale de la Capul Zavală, în apropiere de Budva, primarul și viceprimarul din Budva și nouă dintre asociații lor sînt arestați. Prin achiziționarea a peste 44.000 m² de teren la jumătatea anului 2007, societatea Zavala Invest de la Budva a început construcția satului turistic Astra Muntenegru. Compania a fost înființată de grupul rusesc Mirax din Moscova (detinut de miliardarul Serghei Polonski) și de Moninvest, de la Budva, și este detinută în coproprietate de fostul vicepreședinte al Partidului Democrat al Socialiștilor, aflat la putere, Svetozar Marović – fratele primarului din Budva.

Podgorica–Budva/24 decembrie 2010

Studiul de caz în Novi Sad: Chinatown

CÎND UN MUZEU DEVINE UN OS ÎN GÎT

Vîitorul așa-numitului Chinatown din Novi Sad rămîne nesigur. Deși acest amplasament e etichetat ca o „pată albă” – în jargonul planificatorilor, un spațiu cu destinație culturală sau de agrement –, în realitate, aceste zone sînt păstrate pînă la găsirea unei activități „mai bune”. În ultimii ani, acest sit industrial a devenit o momeală atrăgătoare pentru un număr mare de proiecte de investiții. În primul rînd, proiectul, neîncununat de succes, al noului Muzeu de Artă Contemporană, apoi proiectul, neîncununat de succes, licitat de compania olandezo-sîrbă Vondel Capital (între timp, în stare de faliment) și, în prezent, amplasament litigios pentru Muzeul Artelor Uitate, inițiat de compania privată Manual Co. Rămîne extrem de neclar pe ce baze se va decide viitorul acestui teren – și de către (sau pentru) cine. Oficialii și planificatorii orașului păstrează tăcerea asupra acestui subiect – în așteptarea celei mai bune (viitoare) oportunități.

PRIVATIZAREA

– o zonă de manipulări în transiția de la proprietatea colectivă la proprietatea privată.

> Prin acțiunea „Strada Varșovia” (Varšavska ulica), organizațiile civice Dreptul la Oraș și Acțiunea Verde marchează spațiul de pe principala stradă pietonală care va fi folosit ca intrare într-un mare garaj privat. Pe 26 ianuarie, ele continuă cu acțiunea „Renunță” (Odustanite), organizată ca un apel public la dezvoltator pentru a abandona proiectul.

Zagreb/18 ianuarie 2008

> Locuitorii unui cartier din Voždovac se ciocnesc cu dezvoltatorii unui supermarket Vero. Pentru construcția supermarketului,

A vertical timeline of the trial-and-error sequence of plans, opportunistic political delays and investment possibilities for the Chinatown area in Novi Sad. Once destined to be the new location for the Museum of Contemporary Art, its future lingers in uncertainty between private initiatives and the City's unclear intentions.

locurile de parcare le fuseseră luate. Cetătenii dau foc echipamentelor de construcții.

Belgrad/iulie 2008

> Județul Istra decretă că fostul domeniul militar Muzil din Pula urmează să fuzioneze cu compania Brjuni Riviera de dezvoltare turistică. După aproape 200 de ani în care a fost zonă militară, această zonă este acum destinată dezvoltării unui teren de golf exclusivist – rămînind astfel închisă pentru cea mai mare parte a cetătenilor. Ca suprafață, Muzil cuprinde 1/4 din oraș și niciun locuitor civil din Pula nu a pătruns vreodată acolo.

Pula/8 iulie 2008

Credit: Pravo na grad

Credit: forum.krstarica.com

> Celebrul arhitect Daniel Liebeskind pregătește un plan pentru conversia portului din Belgrad. Privatizat în condiții ambigue, situl e parte a unui litigiu între oraș și noi proprietari (magnati locali). În această luptă vizînd peste 220 de hectare de teren, Liebeskind este un important instrument de PR pentru dezvoltatori.

Belgrad/toamna anului 2008

> la naștere Inițiativa Civică pentru Muzil (care se opune dezvoltării terenului de golf exclusivist) și are loc prima ședință publică. Apare ziarul Deschideți Muzilul (Otvoreni Muzil), care solicită accesul public permanent pe fostul domeniul militar.

Pula/23 ianuarie 2009

> Autoritățile orașului solicită preluarea administrației cinematografului Arena și evacuarea forțată a companiei Star Film (Zvezda film) din incinta acestuia. Boris Gigov, director al Star Film, îndeamnă primăria să-și revizuască decizia, deoarece Arena î-a fost confiscată companiei cinematografice fără nicio compensație, deși Star Film a construit-o din capital propriu, pe terenuri achiziționate de lucrătorii săi în anii 1960. Preluarea este amînată pînă la o decizie ulterioară, după ce lucrătorii de la Star Film se adună, în semn de protest, în fața cinematografului. Din noiembrie 2008, un singur cinematograf din Novi Sad mai e funcțional.

Novi Sad/11 februarie 2009

> Ca rezultat al presiunii Inițiativei Civice pentru Muzil, municipalitatea și județul Istra organizează un tur pentru oamenii din Pula. Unsprezece autobuze aduc oamenii în zona Muzil. Inițiativa declară: „Deschiderea Muzilului a început și nu mai poate fi opriță”.

Pula/8 martie 2009

> Redezvoltarea portului din Belgrad îl obligă pe planificatorii să modifice Planul Urbanistic General din anul 2002 și să cuprindă reconversia unor mari zone industriale mari printre terenurile destinate construirii.

Belgrad/toamna 2009

> În timp ce disputa legată de portul din Belgrad e în instanță, Djilas, primarul orașului, promovează același proiect al lui Liebeskind (adversarul!) la standul oficial al Belgradului de la Tîrgul Imobiliar de la Cannes, din Franța.

Belgrad/23 aprilie 2009

> Prima întîlnire oficială dintre președintele croat Mesic și nou prim-ministrul Kosor se concentreză asupra vîtorului bunurilor imobiliare (încă) detinute de Ministerul Apărării. Ca urmare a întîlnirii, presa croată publică articole senzaționale, susținînd că „hectare de terenuri atractive detinute de stat rămîn neutilizate”. Muzil, în Pula, e unul dintre aceste terenuri.

Zagreb/29 iulie 2009

> Negocierile legate de privatizarea Tîrgului de la Belgrad sînt operte. Demn de remarcat: din 2002, 424 dintre cele 2.504 contracte de privatizare din Serbia au fost anulate, în principal din cauza incapacității noilor proprietari de a respecta măsurile obligatorii legate de investiții, programe sociale, de producție și de integritate a proprietății.

Belgrad/10 august 2009

> Dreptul la Oraș și 4.000 de cetăteni se adună în semn de protest față de lucrările anunțate pe strada Varșovia. Un cal troian din lemn cu o înălțime de cinci metri e amplasat ca simbol al protestului și ca obstacol în calea buldozerelor. În timpul nopții, poliția comună îl distrugе. În următoarea noapte, forțe speciale arestază 23 de activiști care furnizează informații referitoare la acțiunea „Nu vom renunța la strada Varșovia”.

Zagreb/10-11 februarie 2010

„Nu e de mirare că aceste povești sînt foarte asemănătoare în întreaga regiune: tranziția, procesul de privatizare problematic, modul în care inițiativa privată a «păstruns» în domeniul imobiliar și al construcțiilor; aceste legi sînt asemănătoare și se schimbă într-o manieră similară în toate aceste orașe.“

> După 32 de zile de blocare efectivă, încurajăți de reacția oficialilor orașului, activiștii de la Dreptul la Oraș încearcă temporar acțiunea „Zidul uman pentru strada Varșovia”, care împiedică începerea lucrărilor de construcție.

Zagreb/19 iunie 2010

> Pe strada Varșovia, construirea rampei de acces pentru garajul Pasajului cu Flori începe prin tăierea arborilor în timpul nopții. Mai multe luni de proteste ale activiștilor, care au încercat să împiedice cu propriile trupuri construcția, se încheie cu o demonstrație de masă. 152 de activiști sunt reținuți împreună cu aleși din Consiliul Local al Zagrebului.

Zagreb/15 iulie 2010

> La a cincea licitație, și pentru un pret de pornire derisoriu, de circa 40.000 de euro, compania Star Film e vîndută recent înființatului Grup Aquatilus din Novi Sad – o companie care se ocupă cu operațiuni de curățenie și comerț exterior. Valoarea capitalului comun vîndut la licitație e estimată la 400.000 de euro. Aquatilus promite să păstreze activitatea originală a companiei în următorii doi ani, cu o investiție minimă de 70.000 de euro.

Novi Sad/29 octombrie 2010

**Studiu de caz în Novi Sad: Star Film
UN CINEMA SE VINDE CEL MAI BINE
PE BUCĂȚI**

Trajectoria dreptului de proprietate asupra companiei de cinema Star Film (Zvezda film) seamănă cu cea a unui montagne russe. Începînd din 1953, de la cîteva cinematografe naționalizate, în 1969 s-a construit cinematograful Arena („unul dintre cele mai bune cinematografe din Europa de Est”), prin investiția muncitorilor, iar începînd cu anul 2008 au urmat mai multe runde de licitații (nereușite), în care părți ale Film Star au fost succesiv excluse din

Credit: Dejan Štifanić

Credit: Pravo na grad

pachetul de privatizare. Consultanți pentru procesul de privatizare, angajați de Agenția de Stat pentru Privatizare, au fost în principal ingineri agricoli. Star Film este azi total fragmentată, muncitorii pierzînd cea mai mare parte în acest proces. Din cele cinci cinematografe ale lor, astăzi unul singur este operational – în condiții de provizorat și incertitudine.

DOMENIUL IMOBILIAR

– în multe țări din regiune, imobiliarele reprezintă unul dintre principalele sectoare ale economiei. Unii spun că pînă de cîrind, 80% din economia albaneză a constat în construcția, dictată de piata, de clădiri.

> Vondel Capital Ltd din Amsterdam anunță construirea complexului comercial-rezidențial Orașul Parc în parcul Liman – „cea mai mare investiție imobiliară din Voivodina”. Printre fondatorii Vondel se numără Bernhard van Oranje (membru al familiei regale olandeze) și Cor van Zadelhoff (important agent imobiliar olandez). În această companie, care se prezintă ca avînd „cel mai înalt standard de calitate” în domeniul imobiliar, cu excepția lui Zadelhoff, toți ceilalți membri sunt ingineri software la compania Levi9 Global Sourcing, înregistrată la aceeași adresă ca și Vondel, în Amsterdam.

Novi Sad/februarie 2008

> După o luptă de trei ani pentru a împiedica transformarea unui parc local într-un sănctor de construcții, cetățenii din zona Al Cincilea Parc (Peti park) reușesc să-l opreasă pe dezvoltator. După ani de luptă cu mașinăria cea greoaiă, și chiar instituind o supraveghere non-stop, ei au reușit să atragă atenția întregului oraș și să întrerupă procesul de demolare. Noul primar ales, Djilas, într-o dintre primele apariții publice, vizitează Al Cincilea Parc și promite că sănctorul se va muta în altă parte. După ce parcul este „salvat”, locuitorii rămân cu „victoria” – un sit complet demolat.

Belgrad/octombrie 2008

> Compania sîrbă Delta deschide primul centru comercial Delta City în Podgorica, în care investește 60 de milioane de euro. Mallul are o suprafață totală de 48.000 m², cu o suprafață închirieribilă brută de 24.000 m². La deschidere sunt prezenți prim-ministra din Serbia, Munteanu și Republica Srpska, primarii din Ljubljana și Skopje și mulți alții.

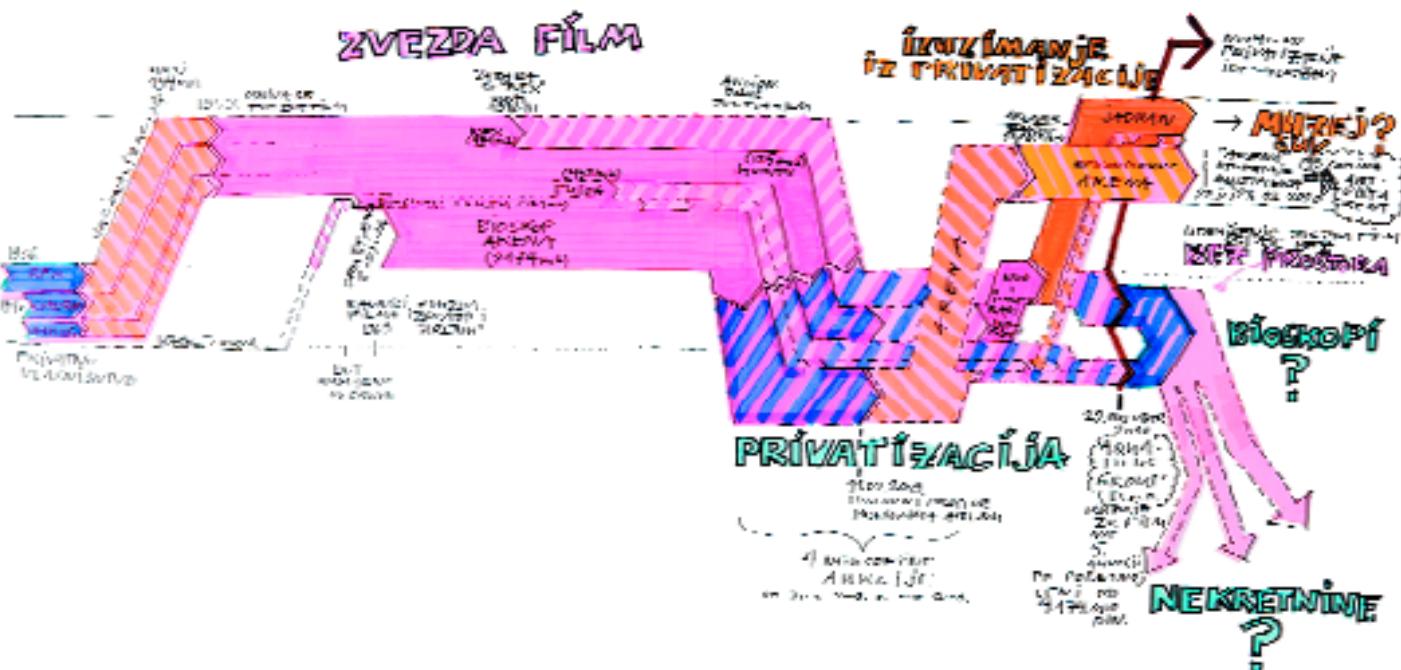
Podgorica/I octombrie 2008

> Fără respectarea vreunui plan urbanistic, se lansează inițiativa construirii unui zgîrie-nori cu 50 de etaje de către o alianță a investitorilor care vor construi fiecare cîte cinci etaje, consecutiv. Într-un oraș cu o rețea de alimentare cu apă precară și care se luptă cu lipsa energiei electrice, decizia municipalității de a permite acest proiect este extrem de discutabilă.

Priština/noiembrie 2008

„Toate resursele posibile care vin din privatizare, distribuirea de proprietate, toți banii care provin din război, într-un fel sau altul, au fost cheltuiți și investiții în domeniul imobiliar, și asta e situația.“

Zvezda Film's "rollercoaster" timeline and its recent splintering through privatization process. This complex hide-and-seek of successive auctions left Novi Sad with only one functional cinema, with workers losing their jobs and the company's property and cinema spaces reduced to their raw real-estate value measured simply in square meters.

Credit: sajkaca.blogspot.com

Credit: partijarada.org

Credit: novibeograd.rs

> Cu trei luni înainte de deschiderea Universiadei, primăria dărmă sărăcăuță un avertisment adresat patruzei de case ale romilor din imediata vecinătate a satului atletic – găzduit de noua zona rezidențială privată Belleville, planificată pentru o vîzare vînzare. Presiunea publică împiedică demolarea totală a așezării. În iunie, rămășițele așezării sunt îngrițite, iar energia electrică e întreruptă. Voluntarii de la Universiadă sunt instruiți să le spună vizitatorilor străini că locul este un platou de filmare. Demn de remarcat: pe parcursul anului 2009, Serbia detine preselecția Deceniuului de inclusiune a romilor, locuințele fiind unul dintre aspectele prioritare ale deceniuului.

Belgrad/aprilie 2009

> Are loc ediția cu numărul 25 a Universiadei. Pînă la începutul lui 2010, majoritatea apartamentelor din satul atletic – construit pentru vînzare (la prețul de 1.800 euro/m²) – nu sunt încă vîndute.

Belgrad/I-14 iulie 2009

> „Porto Muntenegru”, contribuția Muntenegrului la Bienala de Arhitectură din 2008 de la Venetia, primește cel mai prestigios premiu de stat. Lucrarea promovează portul de lux și dezvoltarea litoralului adjacente aflat în construcție la Tivat, în golful Kotor. Dintre clădirile fostului Arsenal vechi de 118 ani (cumărat în 2006 de un om de afaceri canadian), toate, în afară de una, sunt demolate.

Golful Kotor/I3 iulie 2009

> Autoritatea de Stat pentru Construcții publică o reclamă pentru licitația a șapte baze militare din Novi Sad. Cel mai mare complex din ofertă acoperă 19 hectare și are 34 de clădiri. Oferta devine foarte repede inaccesibilă pentru public.

Novi Sad/7 martie 2010

> În loc de 30.000 m², cît se anunțase, complexul rezidențial/de birouri Orașul Parc a ajuns la 60.000 m², prin depășirea limitelor de înălțime permise și prin modificări aduse proiectului. Clădirea numără 280 de locuințe și apartamente de lux, prețul de construcție fiind de aproximativ 45.000 de euro.

Novi Sad/11 martie 2010

> În ultimii patru ani, doar 19 din cele aproximativ 447 de complexe militare (4.870 de hectare de teren și 2.196 de clădiri) au fost vîndute sau schimbate cu administrațiile locale. În 2006, guvernul sîrb a adoptat un plan în conformitate cu care, pînă la sfîrșitul anului 2010, toate aceste complexe ar trebui vîndute prin licitație publică sau cedate cître administrațiile locale (pentru o taxă sau prin schimbul de proprietate sub formă de apartamente) – dar exclusiv în funcție de criteriile pieței. În majoritatea cazurilor, orasele nu dispun de rezervele bugetare necesare sau de apartamente care ar putea fi oferite în schimbul acestor amplasamente urbane importante din punct de vedere strategic.

Serbia/10 mai 2010

> Finalizarea celor mai mari trei proiecte rezidențial-comerciale din Novi Sad este stopătă: Central Boulevard, Orașul Parc și Zoned. Conform planurilor, primii locuitori ai complexului de lux Orașul Parc ar fi trebuit să se mute în cursul lunii octombrie 2009.

Novi Sad/27 iulie 2010

> Numărul de apartamente construite în Novi Sad în cursul anului 2009 este de aproximativ 20 de ori mai mic decît în anii anterioiri. Sindicatul muncitorilor din construcții dezvăluie statistică alarmante: în 2006, s-au construit 18.162 de apartamente, în 2007 – 19.049, în 2008 – 19.800, iar în 2009 doar 1.242. Dintre acestea, doar 72 de locuințe au fost vîndute. Demn de remarcat: între 1945 și 1999, un total de 50.000 de clădiri au fost ridicate în Novi Sad.

Novi Sad/6 august 2010

> Din „rațiuni crestine”, Aleksandar Construcții (Aleksandar gradnja) de la Novi Sad preia Vondel Capital și proiectul exclusivist Orașul Parc. Vondel a dat faliment, iar datorile sale au ajuns la 35 de milioane de euro. Clădirile neterminate sănătate transferate fără plată, dar cu asumarea tuturor datorilor către clienti și către Raiffeisen Bank. Fostul director de la Aleksandar Construcții (fost director al sucursalei Novi Sad a Raiffeisen Bank) devine noul director al Vondel Capital. Investitorii olandezi decid să înceteze orice investiții suplimentare în Novi Sad.

Novi Sad/10-16 august 2010

> la ființă Inițiativa Cetățenească Srdj Este al nostru. Activiști din Zagreb de la Dreptul la Oraș și Acțiunea Verde li s-au alăturat pentru a se opune „apartamentizării” din Srdj (dealul cu vedere de deasupra orașului), sub pretextul construirii unui teren de golf. Inițiativile fac presiuni pentru a se respinge printre audiere publică propunerea Planului Urbanistic pentru Srdj – care ar lăsa ultima zonă strategică destinată extinderii orașului exclusiv la mîna persoanelor fizice și a capitalului.

Dubrovnik-Zagreb/septembrie 2010

> Hoto Group anunță începerea vînzării de apartamente în complexul Pasajul Florilor. Sînt puse în vînzare un total de 56 de apartamente, dintre care 46 avînd între 65 și 230 m² și cinci apartamente de tip penthouse de lux, avînd între 300 și 435 m², numite de investitor Zagreb Crystals. Preturile variază între 5.000 și 8.500 euro/m².

Zagreb/14 octombrie 2010

> Investigînd cazul Pasajul Florilor, ziarul *Jutarnji List* publică știrea că Birol pentru Combaterea Corupției și Crimei Organizate (USKOK) efectuează o anchetă specială vizînd practica autorităților orașului Zagreb de a schimba planurile zonele folosind proceduri ilegale care favorizează investitorii privați în detrimentul interesului public.

Zagreb/noiembrie 2010

> Compania publică Sedii de Birouri (Poslovni prostor) și Primăria orașului Novi Sad plănuiesc reconstruirea împrejurimilor istorice locuite ale fortăreței Petrovaradin și convertirea într-un scop care nu e clar definit. În unele declarații, accentul e pus pe conservarea patrimoniului cultural și istoric, iar altele vizează scopuri turistice și de piată. Compania Sedii de Birouri va reglementa utilizarea spațiului în zonă, iar festivalul muzical Exit este menționat ca unul dintre principalii utilizatori.

Novi Sad/21 noiembrie 2010

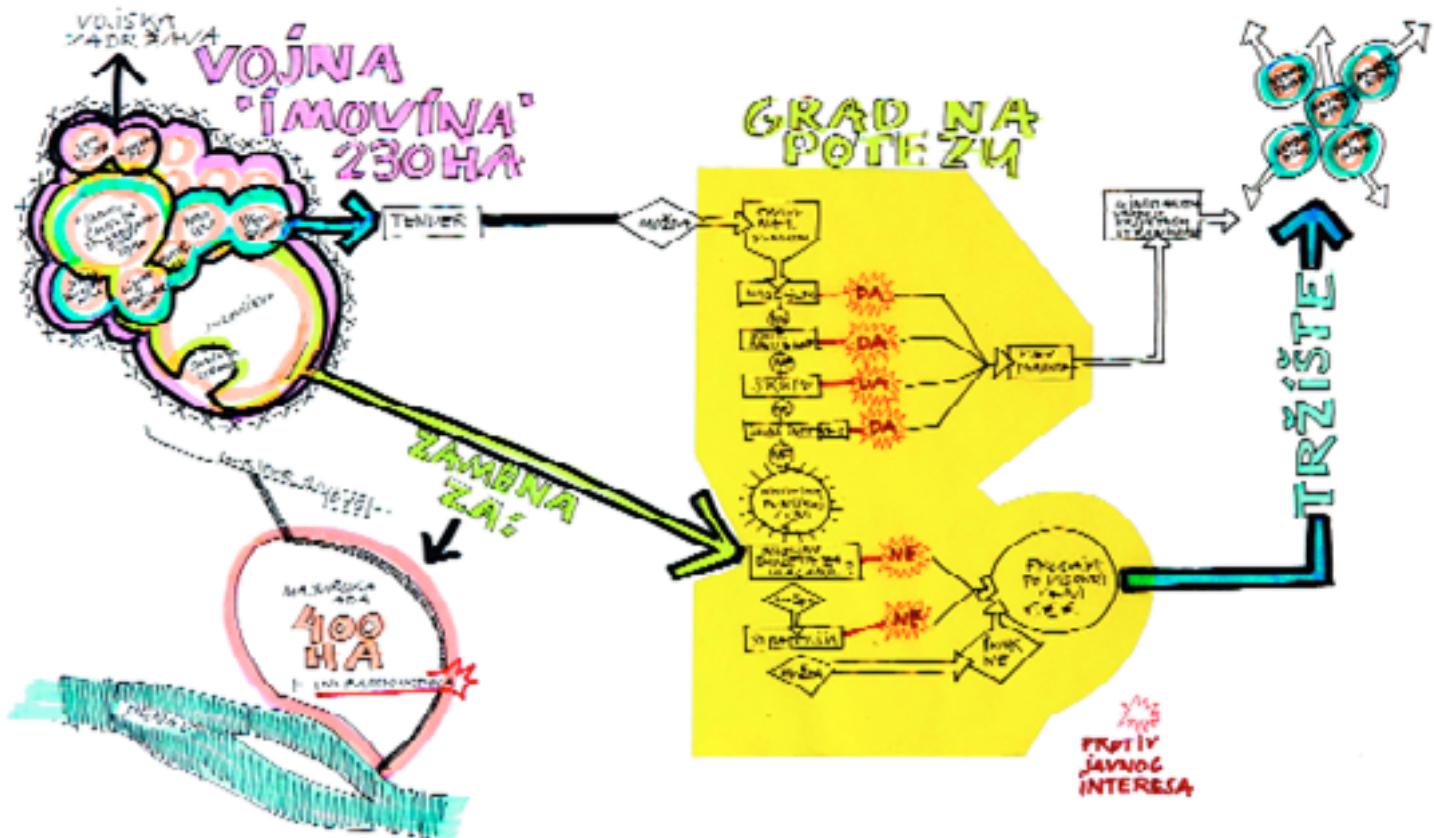
> La Novi Sad este anunțată construirea a patru clădiri rezidențiale-comerciale. Sedii de Birouri le va oferi locuitorilor din împrejurimile istorice ale fortăreței Petrovaradin, în schimbul apartamentelor lor. Majoritatea noilor terenuri de construcții sunt litigioase și sunt neautorizate pentru construcții.

Novi Sad/23 noiembrie 2010

Studiu de caz în Novi Sad: complexele militare

TRAFICANȚI DE TE- RENURI VALOROASE

Șase complexe militare – în amplasamente-cheie din Novi Sad – vor fi demilitarizate și licitate. Ca ofertant prim și privilegiat, municipalitatea are posibilitatea de a obține aceste amplasamente, dar,

În același timp, e obligată să le plătească din bugetul local Ministerului Apărării. Obstacolul principal este însă lipsa de viziune și de mijloace financiare pentru dezvoltarea unor astfel de amplasamente pentru folosirea comună, de exemplu, în scopuri publice. Deși e un partener nonprofit, e cel mai probabil că municipalitatea va cumpăra și revinde, într-o manieră controversată, cele mai bune amplasamente investitorilor privați, indiferent de potențialul lor public și de conținutul lor actual.

Studiu de caz în Novi Sad: Cetatea și împrejurimile sale **DEVASTATĂ PENTRU PROFIT?**

Cetatea Petrovaradin, cu împrejurimile ei istorice dărăpăname, poate părea o parte neamenajată a Novi Sadului, dar e ideală pentru cîștiguri bazate pe valori culturale și istorice. Principalii jucători sunt deja în poziția de start, pentru că în joc sunt complexe militare excedentare, proprietățile imobiliare ieftine ale cartierelor de locuințe la scară mică și potentialul de a fi catalogate ca situri ale Patrimoniului Mondial

UNESCO. Locuitorilor li se oferă locuințe la schimb în alte părți ale orașului, astfel încît apartamentele lor renovate și rearanjate ar putea deveni parte dintr-un obiectiv turistic profitabil – care implică inevitabil festivalul muzical Exit.

LEGISLAȚIE ȘI LEGALIZARE – destinate a fi instrumente de reglementare, în realitate ele devin mijloace de dereglementare a orașului și societății.

> Asociația O Mie de Victime este înființată în scopul de a îmbunătăți poziția cumpărătorilor de proprietăți imobiliare din Serbia. Inițiativa aparține unor persoane care cu anii în urmă au cumpărat apartamente de la companiile imobiliare Stankom și Delta Legal, acum blocate din punct de vedere legal, pe terenul Film City. Apartamentele lor, la fel ca aceleale ale multor cumpărători de proprietăți imobiliare din Serbia înselăți și tratați inadecvat, sunt încă neterminate.

Belgrad/iunie 2008

> Printr-o procedură de urgență, Parlamentul croat adoptă o lege privind terenurile de golf, declarînd golful un serviciu de im-

This diagram starts from 230 ha of military complexes – on key locations in Novi Sad – that will be brought to auction. The City has the opportunity to obtain them as preferred, first bidder. The yellow part shows the actions taken by the City (a non-profit public body) simplified to yes/maybe/no answers that point out that the only interest of the city is a short-term profit through selling them to private developers, while many decisions to be made along this path would be against public interest.

Credit: kurir.rs

Credit: coursesgolf.org

Credit: novosti.rs

portantă națională. O parte a unui viitor teren de golf poate fi folosită pentru dezvoltarea imobiliară și pînă la 20% din suprafața necesară poate fi expropriată. În aceeași zi e adoptată o lege a terenurilor agricole, care permite transformarea terenurilor agricole în terenuri de golf, fără compensație, inaugărînd o zonă imensă de manipulare.

Zagreb/18 decembrie 2008

> Planul strategic de dezvoltare a Prištinei 2040, realizat de trei institute germane în 2001, solicită împărțirea clară în trei zone diferențiate. Aceasta e de mult depășit și imposibil de pus în aplicare, întrucât între timp zonele s-au modificat drastic, fără a respecta planul.

Priština/2009

> Ca urmare a independenței Kosovo, noua realitate economică (cu investiții private, împrumuturi bancare și conferințe internaționale ale donatorilor) creează contextul pentru investiții massive în zona nereglementată a construcțiilor. Mii de clădiri ilegale apar la Priština. Dificultatea de a obține autorizații de construcție stimulează și mai mult ilegalitatea. În 2008, au fost acordate doar aproximativ 60 de autorizații.

Priština/2009

> O campanie la scară largă și o petiție a cetătenilor și ONG-urilor vizează respingerea unui studiu de amplasament și o evaluare strategică de mediu pentru insula St. Marco din golful Kotor. În locul actualului și modestului iClub Mediterané, noul plan are în proiect facilități turistice la scară largă și extinderea insulelor, prin cimentarea zonei maritimă, la peste 100.000 m².

Golful Kotor/20 ianuarie 2009

> Actiunea Verde, Transparency International Croatia, GONG și Is-tria Verde depun o plângere oficială la Curtea Constituțională Croată împotriva controversatei legi privind terenurile de golf, argumentînd că aceasta încalcă 10 articole din Constituție.

Zagreb/februarie 2009

> Aproximativ 300 de săteni din Posavina, la sud de Zagreb, încep o bătălie juridică pentru a proteja 127 de hectare din terenul lor arabil – teren pe care statul dorește să-l atribuie unor oameni de afaceri pentru un teren de golf. Aceștia se întrebă de ce, în loc să le ocupe terenurile agricole, jucătorilor de golf nu li se oferă acces la o parte din cele 1.200 de hectare de teren din proprietate, aflate în proprietatea statului.

Zagreb/22 februarie 2009

> Ministrul mediului și amenajării teritoriului susține că, după introducerea Legii planificării și construcțiilor din 2003, legislația greșită a avut ca rezultat apariția a 50.000 de noi clădiri ilegale în Belgrad. De atunci, creditele pentru construcții au slujit doar la consolidarea investițiilor ilegale/la limita legii.

Belgrad/aprilie 2009

> O lege temporară cu privire la proceduri și condiții de construire, menită a stimula investițiile, este pusă în aplicare. Aceasta simplifică procedurile burocratice pentru client și omite necesitatea unei autorizații de construcție. Această lege va fi valabilă pînă la sfîrșitul anului 2010.

Zagreb/5 iunie 2009

> Nebunia achiziționării de terenuri de-a lungul viitoarei şosele de centură a Belgradului este amplificată de o preconizată schimbare a destinației terenului în planul urbanistic. Planul include transformarea a circa 800 de hectare de teren agricol în amplasamente pentru parcuri tehnologice. Se așteaptă ca

The Petrovaradin Fortress is a vital cash-cow for the city. Exploited for events like Exit festival, and with little investment put in, the fortress and its dilapidated historical surrounding are on the verge of a collapse – literally. Following the outline of the fortress, the drawing shows the different spaces (green) and programs competing for space (already active – blue, and orange – upstarting) coming together in a strive for "profit from tourism".

pretul terenului, după schimbarea destinației, să fie de 40 de ori mai mare decât în prezent.

Belgrad/18 iunie 2009

> La ființă initiativa Protejati Pădurea Zvezdara, care se opune transformării a 2,45 de hectare de pădure în terenuri de construcție pentru extinderea unui spital și construirea unei biserici. Este a doua inițiativă recentă care solicită consultanță de la inițiativa de succes Al Cincilea Parc.

Belgrad/august 2009

> ONG-ul Archis Intervention Priština redactează un „Manual privind legalizarea structurilor construite fără autorizație”.

Priština/august 2009

> Ministrul mediului și amenajării teritoriului solicită ca toate clădirile construite ilegal în Serbia să fie terminate înainte ca noua lege a proiectării și construcțiilor să fie adoptată de parlament. Odată ce legea va intra în vigoare, legalizarea va fi mult mai dificilă, dar obținerea autorizațiilor de construire va fi mult mai rapidă, spune ministrul.

Belgrad/27 august 2009

> Noua Lege a proiectării și construcțiilor, care reglementează și legalizarea clădirilor construite fără autorizație pînă în mai 2003, intră în vigoare. La momentul termenului-limită de aplicare pentru procedura de legalizare din martie 2010, pe teritoriul Serbiei vor fi depuse peste 700.000 de cereri, dintre care 37.000 în Novi Sad – o treime din valoarea totală a clădirilor din oraș.

Novi Sad/11 septembrie 2009

> MANS (Rețeaua pentru Afirmarea Sectorului ONG-urilor) de la Podgorica inițiază o acțiune împotriva distrugerii zonei Lipci din golful Kotor, protejată de UNESCO. Aici, un investitor privat necunoscut excavăază fără autorizație zona litoralului și aruncă deșeurile în mare. Inspectorii care vizitează situl minier săn aruncăți în mare.

Golful Kotor/12 septembrie 2009

> Majoritatea locuitorilor din așezările Telep, Adice, Klisa, Sajlovo și Bosna Mică din Novi Sad se apropioanează cu energie electrică folosind conexiuni ilegale. Datoria la energie electrică a locuitorilor din Novi Sad se ridică la circa 188 de milioane de euro.

Novi Sad/29 noiembrie 2009

> Inițiativa Dreptul la Orăș și peste 600 de cetăteni prezenti înaintea Inspectoratului de urbanism al Ministerului Mediului, Planificării Teritoriului și Construcțiilor o listă cu neregularități juridice legate de planul detaliat al contestatului bloc din Piața Florilor.

Zagreb/februarie 2010

> Președintele Comitetului Helsinki croat precizează într-o scrisoare deschisă către prim-ministrul Croației, Jadranka Kosor, că „Legea cu privire la terenurile de golf ascunde un furt în valoare de 40 de miliarde”.

Zagreb/februarie 2010

> Se pregătesc amendamente la Legea din 2009 privind planificarea și construcțiile, vizând relațiile de proprietate și accelerarea procedurilor. Avînd în vedere că Primăria din Belgrad nu are reglementări valabile pentru autorizații de construire și drepturile de conversie a terenurilor (de la dreptul de utilizare la dreptul de proprietate), nicio autorizație de construire nu este eliberată timp de patru luni.

Belgrad/iulie 2010

> Curtea Constituțională descoperă nereguli la cele mai recente modificări aduse Planului Urbanistic Detaliat din Skopje. Datorită recursului făcut de profesorul Miroslav Grčev, cel mai recent plan este anulat. În ciuda acestui fapt, guvernul nu ia în considerare decizia instantei. Aceasta îndeamnă la continuarea tuturor lucrărilor începute.

Skopje/iulie 2010

> În acord cu FMI, Guvernul Serbiei adoptă o decizie (dar nu o lege) de creștere a impozitelor pe proprietate, în special pe case de lux, iahuri și mașini. Guvernele locale săn deosebit de interesate de asta, pentru că veniturile ar intra în bugetele municipale. Cu toate acestea, cei care ar trebui să plătească taxa se revoltă, deoarece prin această Serbia instituie cele mai ridicate taxe pe proprietăți din regiune, în timp ce municipaliitățile vînd terenuri de construcție pentru investitori la prețuri sub valoarea de piată.

Serbia/13 iulie 2010

> Prin implementarea unui registru unic, pe viitor fiecare client va putea să verifice fiabilitatea dezvoltatorului viitoarei sale proprietăți – înainte de semnarea unui contract pentru cumpărarea unui apartament. Se presupune că această procedură va împiedica numeroasele cazuri de cumpărare dublă sau chiar triplă a apartamentelor.

Serbia/24 august 2010

> Autoritățile locale resping planul propus de dezvoltare urbană care ar transforma dealul Srdj într-un teren de golf cu un sat turistic. Planul depășește cu mult parametrii de construcție reglementați prin planul de urbanism regional.

Dubrovnik/septembrie 2010

> Dintre cele 37.000 de cereri depuse pentru legalizare, administrația orașului reușește să proceseze doar 1.000 – într-o jumătate de an.

Novi Sad/27 septembrie 2010

> În ciuda amenințărilor, membrii asociației Boulevardul de Sud 128 decid să angajeze paznici de securitate privați, să-și preia apartamentele (încă neterminante) și să schimbe încuietorile apartamentelor și ale sănțierului. El negociază modalități prin care ar putea finaliza ei însăși lucrările și a se muta în cele din urmă în apartamentele lor – afalte în construcție din 2003. Unele apartamente fuseseră vîndute de două sau de mai multe ori unor proprietari diferiți. Dezvoltatorul este în arest.

Belgrad/octombrie 2010

Credit: mojdunav.com

CONSTRUIREA IDENTITĂȚII

**– în societățile „de tranziție”,
investițiile (publice) joacă un
rol important ca instrumente
în conturarea identității – de la
cea antică la cea Europeană.**

> Începe construcția Muzeului Luptei Macedonene și a Muzeului Victimelor Comunismului, inițiată și finanțată de Ministerul Culturii. În cadrul concursului de arhitectură, cîștigă singura propunere neoclasică. De la ultimele alegeri naționale, stilul cvasi-

„antic” e favorizat, în scopul de a consolida istoria de curînd apărută a Macedoniei.

Skopje/2008

> Filmul francez *Banlieue 13: Ultimatum*, produs de Luc Besson, se tumează în blocurile din Noul Belgrad. Noul Belgrad înfățișează un gheto parizian apocalitic din anul 2013. La sfîrșitul filmului, Noul Belgrad (respectiv Cartierul 13) e aruncat în aer, pentru a face loc unui oraș multicultural nou, superior.

Belgrad/august 2008

> De cînd o companie irlandezo-muntenegreană l-a cumpărat în 2006, hotelul Fjord (unul dintre cele mai mari din Kotor), închis și devastat, aşteaptă să fie demolat. Fără a consulta primăria, prima propunere, de tip „Disney”, pentru un hotel nou apare în ziare în 2006. Ea aparține companiei publice, înfințate de stat, Binele Litoralului (Morsko Dobro) – creată pentru a gestiona și dezvoltă litoralul Muntenegrului. Cele mai multe dintre planurile lor sănătate facute fără acordul orașelor de pe litoral, în timp ce profiturile de pe urma dezvoltării și privatizării merg la stat. Binele Litoralului e cunoscută, popular, sub numele de „Râul Litoralului”.

Golful Kotor/19 ianuarie 2009

> Podul Moscova (Moskovski most) se deschide de Ziua Eliberării în Podgorica. Acest pod pietonal este parțial un cadou din partea Moscovei (60%), în timp ce orașul plătește 40%. Podul se află în afara fluxului de persoane, dar slujește ambiciile investitorului – aceea de a avea o asociere nouă, mai strînsă, cu Rusia.

Podgorica/19 decembrie 2008

> Casa „Maica Tereza” se deschide în zona pietonală Skopje. Clădirea, eclectică, amplasată în inima centrului modernist al orașului, provoacă reacții intense.

Skopje/30 ianuarie 2009

> După ce polemicile legate de construirea noii biserici ortodoxe în piata Macedonia, principala piată a orașului, ating apogeul, construcția întîmpină noi probleme. Un canal colector principal se află chiar sub locul viitoarei biserici, motiv pentru care primarul cere redirecționarea conductei, în timp ce inginerii rămîn la părerea că acest lucru nu este posibil. Apoi, comunitatea musulmană solicită ca moscheea care a existat aici înainte de 1930 să fie reconstruită. În cele din urmă, în cadrul unei licitații publice, o singură companie de construcții (Granit) face o ofertă – în valoare de 16 milioane de euro. Nivelul prețurilor pune construcția bisericii pe lista de așteptare.

Skopje/primăvara 2009

> La 10 ani după ce a fost distrus de bombardamentele NATO, turnul TV Avala este reconstruit în stilul anilor 1960. Astăzi, astfel de turnuri TV sănătate depășite tehnologic.

Belgrad/29 aprilie 2009

> Centrul dezbaterii privind viitorul pieței Macedonia trece de la planificata biserică ortodoxă la propunerea statului lui Alexandru cel Mare (22 de metri înălțime, cu un cost de 4,5 milioane de euro).

Skopje/7 mai 2009

> Actualizat proiectul Stadionului de Cultură. Această inițiativă din 2004 a Centrului pentru Noile Media kuda.org reduce la viață terenul de handbal devastat din Parcul Dunării, transformîndu-l într-o facilitate sportivă și culturală publică. În primăvara lui 2009, înțelegere cu primăria, pentru a face ca proiectul să avanseze, se fac aranjamente pentru recomandări din partea Asociației Arhitecților și pentru aprobația Institutului Republican de Protejare a Naturii, în scopul posibilei implementări. Acum, stadionul ar putea primi bani prin finanțare internațională și sponsorizare

Credit: skalaradio.com

Credit: STEALTH

Credit: weekly Fokus

locală, pentru ca realizarea să nu încarce bugetul local. Surprinzător, municipalitatea rămîne necooperantă.

Novi Sad/toamna anului 2009

> Se lansează o campanie de promovare a bulevardului Europa, tocmai finalizat.

Novi Sad/10 noiembrie 2010

> Noua Strategie de Dezvoltare Economică din Novi Sad e finanțată de USAID. Cu ocazia lansării strategiei, ambasadorul american Mary Warlick afirmă că turismul și agricultura sănătate ramurile economice pe care Novi Sadul ar trebui să-și sprijine dezvoltarea.

Novi Sad/27 noiembrie 2009

> Schimbările recente ale Planului Urbanistic Detaliat pentru centrul orașului Skopje introduc 50 de sculpturi, 20 de statui mari, un obelisc, porți de triumf, un pod pavat cu stâlpi și cu 15 sculpturi, o biserică în piața principală... și o serie de clădiri publice chiar pe malul rîului Vardar. În locul unui spațiu public de-a lungul rîului și al complexului cultural planificat în zona cu clădirile moderniste ale Operei și Baletului macedonean, orașul va primi un „zid” de clădiri neoantice adăpostind Curtea Constituțională, Ministerul de Interne etc.

Skopje/ianuarie 2010

> Controversatul video promotional „Skopje 2014” – o vizualizare a proiectului de renovare a centrului orașului în stil cvasianic – este în sfîrșit lansat în mass-media macedoneană. Reacțiile publice variază de la laudă la resarcire și neîncredere. Din 2007, peste 20 de milioane de euro au fost investite în pregătirea proiectului. Se estimează că pînă în 2014, costurile se vor ridica la 90–100 de milioane de euro.

Skopje/5 februarie 2010

> Ziarul *Jutarnji List* afirmă că „americanii sănătate interesați de realizarea unui Muzeu Guggenheim la Pula și de investiții de milioane de dolari în activități turistice, rezidențiale și nu numai”. Deacă se concretizează, aceasta ar fi cea mai mare investiție americană în Croația și ar pună Pula pe harta prestigioasă cu muzeu Guggenheim, care cuprinde New Yorkul, Venetia, Berlinul și Bilbao. Muzeul din Bilbao numără anual peste un milion de vizitatori, are 4.500 de angajați și contribuie cu 1.8 miliarde de euro la PIB-ul spaniol, dar cel din Las Vegas a eşuat, iar cel planificat în Rio de Janeiro nu a fost construit niciodată.

Pula/13 iunie 2010

> Sediul Guggenheim din New York neagă știrile despre construirea unui Muzeu Guggenheim la Pula, deși informația a fost confirmată de biroul prim-ministrului Croației, Jadranka Kosor. Rămîne întrebarea dacă prim-ministrul i-a înșelat în mod deliberat pe cetățeni sau dacă guvernul a omis să verifice seriozitatea zvonurilor, susțină ziarul *Novi List*.

Pula/17 iunie 2010

> În timp ce mariile muzei de artă din Belgrad sănătate închise pentru reconstrucție de peste cinci ani, la marginea orașului la naștere o serie tipică de instituții culturale independente. Pe lîngă Muzeul Macura din Banovci (construit de colecționarul Vladimir Macura, care locuiește la Viena), International Test Side Z1 din Ritopek (inițiat de Dragan Ilić, un artist din New York și Belgrad), apără Cooperativa de Artă Liberă Al Treilea Belgrad din Kmajača – la inițiativa a opt artiști. Radioteleviziunea sîrbă difuzează emisiunea TV „Zona artistică: cărarea artistică a Dunării”, despre această rută artistică alternativă de-a lungul Dunării.

Belgrad-Dunăre/iulie 2010

> Municipalitatea din Čair prezintă planul pentru noua piată Skanderbeg (în aşa-numita parte albaneză a orașului). Comparativ cu principala piată, Macedonia, aceasta ar trebui să fie de două ori mai mare, fără sculpturi și alte obiecte introduse în spațiul public.

Skopje/septembrie 2010

> Începe construcția Arcului de Triumf clasicist din centrul orașului. Desi de data aceasta majoritatea oamenilor se opun proiectului, nimic nu poate opri realizarea acestuia.

Skopje/noiembrie 2010

> A cincea și ultima ediție a Festivalului „Operatiunea: Orașul“ are loc la Unitatea Fabricilor (Pogon Jedinstvo), clubul cultural independent Mlaština (Močvara), Centrul Cultural Autonom Medika și festa distilerie Badel. Concentrându-se asupra potențialului fostelor fabrici în calitate de centre de cultură independente din Zagreb, festivalul prezintă noi forme de viață publică și posibile direcții pentru dezvoltarea orașului.

Zagreb/24 septembrie – 3 octombrie 2010

INFRASTRUCTURA – unul dintre puținele domenii în care se fac investiții publice substantiale, dar și o zonă care se pretează ușor la deturnarea unor mari sume de bani.

> Primarul tocmai ales al Belgradului, Dragan Djilas, afirmă: „Dacă această administrație rezistă patru ani, văd Belgradul ca având un [nou] pod construit, problemele de infrastructură rezolvate, un trafic mai bun – un oraș luminos și curat“.

Belgrad/19 august 2008

> După o întârziere de 18 ani, o secțiune a soselei de centură din jurul Belgradului este în cele din urmă deschisă.

Belgrad/noiembrie 2008

> Două săli de sport din Futog și Klisa, construite ca promisiune pre-electorală de guvernul Partidului Radical, au avut anul trecut cheltuieli de 300.000 de euro, primiți de la compania publică Sedii de Birouri – doar pentru întretinere. Din noiembrie 2008, o modernă piscină interioră din Klisa, a cărei construcție costă cinci milioane de euro, se adaugă la bugetul public strânsorat. În iunie 2010, devine clar faptul că, din cauza prețului de închiriere ridicat, aceste facilități sunt folosite într-o mică măsură.

Novi Sad/ianuarie 2009

> Începe construirea podului peste Ada Ciganlija, primul pod care urmează să fie construit la Belgrad în 38 de ani. Construcția este finanțată printr-un credit de la Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

Belgrad/1 decembrie 2008

> Încep negocierile între guvernele sîrb și chinez cu privire la un nou pod peste Dunăre, între Zemun și Borca. Acesta va fi finanțat de guvernul chinez printr-un împrumut de la Banca de Export-Import chineză. Se convine ca lucrările să fie încredințate unor companii chineze, chiar dacă companiile sîrbe au suficiență expertiză. Podul crește potențialul unui nou cartier al orașului – Al Treilea Belgrad – care urmează să fie construit pe un teren agricol.

Belgrad/mai 2009

> Cu câteva zile înaintea alegerilor, prim-ministrul albanez Sali Berisha prezintă o realizare majoră atribuită guvernului său – o nouă porțiune finalizată a autostrăzii ce leagă Durrës de Kosovo, poreclită Autostrada Patriotă. Critici ridică probleme legate de momentul anunțului și de finanțare.

Kosovo-Durrës/25 iunie 2009

> Primăria Zagrebului supune discuției publice planul unei uzine de incinerare a deșeurilor. Comunitatea locală și ONG-urile ecologiste se opun planului și preconizează construirea unei uzine biologice și mecanice de tratare a deșeurilor.

Zagreb/10 iulie 2009

> Ca parte a proiectului artistic „Fluxul de sub noi“, Neboša Milikić et al./Centrul Cultural Rex cartografiază un potențial sistem de canalizare care ar fi construit în comun de cetățenii din Kaludjerica, cel mai mare cartier construit „illegal“ la Belgrad.

Belgrad/Kaludjerica, august 2009

> Primăria Belgradului anunță reconstrucția celei mai lungi străzi din Belgrad, bulevard Regelui Alexandru, fără a anunța condițiile în care se va realiza proiectul. În curîndiese la iveau că platani – simbol al bulevardului încă din anii 1920 – vor trebui tăiați, din cauză că ar fi bolnavi. În ciuda raportelor Facultății de Silvicultură (dintre 2006 și 2008) că arborii sunt în stare bună și a considerabilei opozitii publice, lucrările încep.

Belgrad/februarie 2010

> Dis-de-dimineață, în ziua în care e planificată tăierea primul platân de pe bulevardul Regelui Alexandru, Vladimir Živanović, în vîrstă de 24 ani, absolvent de limba chineză, alege copacul cu numărul 198 și începe să-l păzească non-stop – pentru a-l salva de la tăiere. În cinci zile, el strîng 2.260 de semnături și începe o campanie publică pentru salvarea copacului. Pe 25 iunie, după ce reușește să-l păzească 119 zile și în pofta acordului anterior de a-l salva, copacul e tăiat sub protecția poliției.

Belgrad/26 februarie 2010

> Ivan Kicina și studenții săi de la Facultatea de Arhitectură schitează conturul celui de-al Cincilea Parc la fața locului. Proiectul lor e rezultatul unui proces de lucru de opt luni cu locuitorii din zona parcului și e primul proiect arhitectural autoinitiat de acest gen din Belgrad. La aproape doi ani după ce lupta dură împotriva construirii unei clădiri de birouri pe locul micului „lor“ parc a reușit, niciuna dintre instituțiile orașului nu și-a însușit responsabilitatea reabilitării parcului, care este încă devastat.

Belgrad/1 mai 2010

> Municipalitatea Belgradului inițiază acțiunea „Prezent pentru Bulevard“, pentru colectarea de fonduri pentru noi platani, care să-i înlocuiască pe cei deja tăiați în timpul refacerii străzii. Cetățenii și întreprinderile sunt invitați să „cumpere“ unul dintr-unii 450 de copaci care vor purta numele sponsorului după ce vor fi plantați.

Belgrad/iunie 2010

> Se semnează contractul de 1,5 milioane de euro pentru construirea unui nou pod pe piloni rămași de la podul Franz Josef (demolat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial). Podul urmează să aibă patru benzi de circulație și două tuneli pe sub Cetate. Se estimează că va costa undeva între 30 și 40 de milioane de euro. Expertii sunt de părere că tunelul amenință stabilitatea Cetății, precum și candidatura acesteia la patrimoniul Mondial UNESCO.

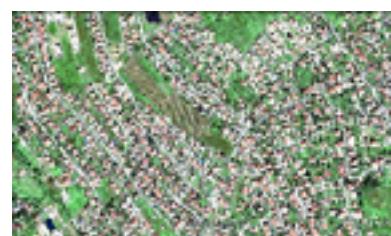
Novi Sad/iulie 2010

> La ființă Initiativei Bicicletelor din Novi Sad, după revolta cetățenilor, „Revoluția bicicletei acum“, care a avut loc cu ocazia amendării bruște și energice a biciclistilor din zona pietonală.

Novi Sad/iulie 2010

Credit: newshopper.sulekha.com

Credit: maps.google.com

Credit: novosti.rs

Credit: beobuild.rs

> Sînt inaugurate trei centre de închiriat biciclete de oraș, iar proiectul are un mare succes. Cu toate acestea, la o lună, din cauza controlului insuficient, a neglijenței cetătenilor și a infrastructurii modeste a orașului, cele mai multe biciclete sînt deteriorate. Cu trei luni în urmă, studenți de la Arhitectură schitaseră în mod voluntar piste urbane pentru biciclete – un cadou neglijat de primărie.

Skopje/august 2010

> Compania publică Serviciul de Parcare introduce taxe de parcare în zona rezidențială Grbavica. Locuitorii se revoltă, arătînd că noile locuri de parcare sînt trasate pe străzi distruse, trotuare devastate și chiar în noroi. Locuitorii semnează o petiție împotriva taxelor, iar pe Facebook se formează grupul „Oprîți amenzile Serviciului de Parcare din Novi Sad”, cu 6.500 de membri.

Novi Sad/22 august 2010

> Fără a avea un mandat clar, compania Serviciul de Parcare ocupă efectiv spații publice libere din Novi Sad pentru a face profit. În ciuda deciziei luate în urma unui concurs de arhitectură din 2005 de a utiliza piata Trifković ca zonă pietonală, aceștia o transformă dintr-o parcare temporară într-o permanentă. Piața de cereale e transformată, în aceste zile, într-o manieră similară: „Vom schimba asfaltul, care e plin de gropi, și vom obține o suprafață de parcare frumoasă”, declară Serviciul de Parcare.

Novi Sad/16 octombrie 2010

> Anunțul că Primăria Belgradului va face un alt împrumut de 90 de milioane de euro de la Banca Europeană de Investiții, pentru construirea unor drumuri de acces spre nouă pod peste Ada Ciganlija, amplifică îndoilele deja existente că acest proiect ambițios este o groapă fără fund din punct de vedere financiar. Acest al patrulea împrumut arată că bugetul inițial de 160 de milioane de euro destinat podului a fost calculat gresit și că se va împrumuta un total de 290 de milioane de euro (la care se adaugă alte 120 de milioane dobînda).

Belgrad/noiembrie 2010

> Pentru continuarea construcției (începută în 1977) a noii Gări Centrale din Prokop și a nodului de cale ferată Belgrad vor fi folosite împrumuturile rusești – astă presupunând folosirea unor companii rusești la lucrările de construcție. Cu doi ani înainte, se încheiașe un acord cu Energoprojekt, de la Belgrad, pentru terminarea gării în doar 18 luni.

Belgrad/noiembrie 2010

> Prin punerea pietrei de temelie a viitorului pod al prieteniei sîrbo-chineză, președintele sîrb Boris Tadić și președintele Comitetului Permanent al Congresului Poporului din China, Wu Banguo, încep simbolîc construcția nouului pod peste Dunăre. Banca de Export-Import Chineză creditează construcția, iar contractorul proiectului în valoare de 170 de milioane de euro este China Road and Bridge Corporation.

Belgrad/noiembrie 2010

> O echipă de la Discovery Channel înregistrează la Belgrad o emisiune despre construcția podului peste Ada Ciganlija, care, odată finalizat, va fi al treilea cel mai mare pod cu pilon unic din Europa.

Belgrad/noiembrie 2010

ROLUL PROFESIEI
– arhitecții și urbanistii sunt actori importanți, dar relativ neputincioși în economia dură

a dezvoltării imobiliare. Să fie grupurile neinstituționale de la periferia profesiei conștiință rămasă a acesteia?

> Printr-o modificare a Legii autonomiei locale, posturile de membru al Consiliului Municipal pentru Urbanism și de arhitect municipal sunt comasate.

Novi Sad/mai 2008

> Premiile substantiale ale competițiilor din Macedonia ocupă timpul arhitecților. Revista Kapital dezvăluie cine profită: onorariul zilnic pentru un membru al juriului echivalează cu salariul pe două luni de la Facultatea de Arhitectură.

Skopje/iunie 2008

> 10 asistenți de la Facultatea de Arhitectură din Podgorica demisenează în masă, din cauza dezacordurilor și a imposibilității de a dialoga cu decanul. Asistenții, care fac parte din prima generație de profesori ai facultății înființate în anul 2002, sunt printre cei mai buni arhitecți tineri din Muntenegru.

Podgorica/18 iunie 2008

> Se lansează revista lunară Kvart. Această revistă privată de arhitectură, design și stil de viață e singura revistă din Serbia care se ocupă de arhitectură în mod regulat. După 18 numere, produse de colaboratori entuziaști, aceasta dispără în vara anului 2010, din cauza lipsei de bani.

Belgrad/septembrie 2008

> Platforma 9.81 – Institutul de Cercetare în Arhitectură, un ONG care de anii de zile descooperă petele albe și negre ale planificării urbane și ale tranzitiei din Zagreb, inițiază un centru social temporar pentru evenimente culturale și comunitare din această zonă a Zagrebului în locul defuncțional cinema Mosor, aflat în prezent în mîinile fondului de privatizare croat.

Zagreb/3 octombrie 2008

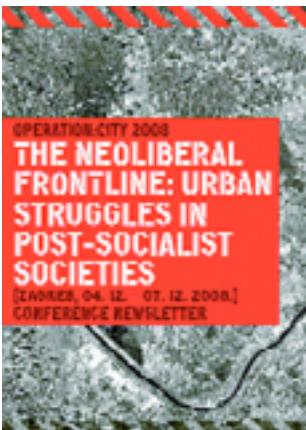
> Conferința „Linia frontului neoliberal: lupte urbane în societățile postsocialiste”, înțuită la cinema Mosor, chestionează schimbările spațiale și sociale în orașul contemporan.

Zagreb/4-7 decembrie 2008

> Proiectul SIRP (Programul pentru Colonizare și Refugiați din Serbia), cu o durată de patru ani, inițiat de Habitat ONU în Serbia, se finalizează cu realizarea a șapte proiecte-pilot de locuințe sociale în orașele din Serbia – un proces participativ excepțional care a implicat administrațiile locale, ONG-urile locale și arhitecții.

Belgrad-Serbia/decembrie 2008

„N-a mai fost vorba de estetica arhitecturii sau de design urban, pentru că dezvoltarea orașului s-a redus la dimensiunea parcelei, nu la zone mai largi sau așezări.“

Credit: operacijograd.org

> Există plângeri că, din cauza lipsei îndelungate a unui nou director, în urma alegerilor nationale, Institutul de Urbanism „nu produce amplasamente” pentru noi proiecte.

Belgrad/sfîrșitul anului 2008

> De la începutul anilor 1990, nu mai există autorizații individuale pentru arhitecți, dar companiile (precum supermarketurile) pot fi autorizate ca firme de arhitectură. În același timp, patru ministerie diferite au propriile departamente de construcție.

Priština/2009

> Proiectarea tuturor clădirilor publice și private (importante) se va face printre-un concurs de arhitectură. Până în prezent, oficialii administrației luau ei însăși deciziile privind proiectarea de școli, clădiri publice, grădinițe etc. Cu toate acestea, nu există pîrhii legale care să oblige investitorii să respecte proiectul cîștigător al competiției.

Novi Sad/ianuarie 2009

> La Facultatea de Arhitectură, într-o discuție cu Daniel Liebeskind despre planul său pentru portul din Belgrad, principala întrebare adresată vizează modul în care interesul public poate fi garantat pentru 50% din terenul destinat unui parc public din acest amplasament de primă mînă, ce urmează a fi dezvoltat de investitori privați.

Belgrad/februarie 2009

> Prima Brigadă Archi – cîteva sute de studenți la arhitectură și cetăteni nemulțumiți de amplasarea viitoarei biserici ortodoxe în piață principală din Skopje, care „sfidează orice logică a planificării urbane” – organizează „Prima Revoltă Arhitecturală”. Mobilizați printr-un apel făcut în cadrul unei populare emisiuni TV, o mulțime de „credincioși” îl atacă.

Skopje/28 martie 2009

> Site-ul Skopje2803.blogspot colecționează și prezintă fragmente ale dezbatelor publice provocate de „Prima Revoltă Arhitecturală” din Skopje.

Skopje/29 martie 2009

> ONG-ul Expedito realizează, în colaborare cu Facultatea de Arhitectură din Podgorica, un studiu despre Kostanjica (o zonă protejată de UNESCO), la invitația municipalității din Kotor. Acesta e primul proiect care ia în considerare nu doar arhitectura, ci și mediul înconjurător ca patrimoniu.

Golful Kotor/29 martie 2009

> Prima Brigadă Archi anunță: „Sîntem Prima Brigadă Archi, un grup spontan informal de studenți la Arhitectură și cetăteni [...] Nu putem și nu dorim să încidem ochii în fața faptului că în orașul nostru amplasarea și construcția de [noi] clădiri se face într-un mod complet defectuos, ceea ce duce la distrugeri succesive ale centrului orașului”.

Skopje/31 martie 2009

> Dreptul la Oraș și Acțiunea Verde organizează masa rotundă „Ce fel de oraș ne dorim?” și prezintă publicația *Zagrebul aşa cum îl dorim*, alcătuită de Consiliul Urbanistic al Acțiunii Verzi. Aceasta e contribuția inițiată de ei la strategia de dezvoltare pentru viitorul Zagreb.

Zagreb/29 aprilie 2009

> Se organizează Conferința Internațională Forum Skopje pe tema „Postșoul postmodernismului”, cu scopul de a iniția o revizuire și o analiză critică a recentelor planuri urbane și decizii din oraș. Niciunul dintre reprezentanții invitați ai autorităților nu participă.

Skopje/8-14 iunie 2009

“Toată lumea se teme de dezbaterea publică. Aceasta tulbură opinia publică.”

> La ediția a patra a Săptămînnii Internaționale de Arhitectură de la Belgrad se discută subiectul „Ce se întîmplă cu noul Belgrad?”. Aici se reia o dezbatere veche de opt ani cu privire la modul de revitalizare a marilor blocuri de locuințe moderniste.

Belgrad/4 iulie 2009

> După trei ani universitari, Universitatea Polis – Școala Internațională de Arhitectură și Dezvoltare Urbană din Tirana primește acreditare universitară completă. Aceasta a fost inițiată de Co-PLAN, o organizație nonprofit care contribuie la dezvoltarea societății civile și la încurajarea participării comunității la dezvoltarea urbană din 1995. Primele lor proiecte s-au concentrat asupra creării de drumuri și a infrastructurii de bază în cartierele construite ilegal la Tirana.

Tirana/22 iulie 2009

> La un an după constituirea unei noi administrații locale și alegerea unui nou primar, posturile de arhitect al orașului și manager al orașului rămîn vacante.

Belgrad/august 2009

> Conferința „Orașul Postcapitalist”, organizată de Pulksa Grupa, un grup informal de arhitecți din Pula, are loc pe fostele terenuri militare de la Muzil, rezultînd „Declarația comună” (Komunal) – teren care nu este nici de stat, nici privat, ci comun.

Pula/16 august 2009

> ONG-ul Expedito începe proiectul „Educarea tineretului/copiilor cu privire la valorile spațiului”. Punerea în practică a proiectului sprijină eforturile depuse de Institutul pentru Educație din Muntenegru pentru introducerea materiei „Valorile spațiului” în școli.

Kotor/septembrie 2009

> În lipsa unui plan urbanistic oficial al municipalității, Departamentul de arhitectură al Facultății de Științe Tehnice organizează un atelier-master în colaborare cu firma privată The Manual Co., unde 60 de studenți la Arhitectură reproiectează blocul companiei Manual de pe traseul viitorului bulevard Sombor.

Novi Sad/toamna anului 2009

> Filiala locală a forumului on-line Skyscrapercity.com s-a transformat într-un forum de discuții animate între cetăteni cu privire la o gamă largă de subiecte legate de arhitectură, infrastructură, legalizare și clientelism în contextul influențelor sociale și politice.

Novi Sad/2000-2010

> Hotelul Centar, creație a arhitectului Branislav Mitrović, se deschide în centrul orașului. Concepția inițială ca sediu principal al Meat Industry Matijević, designul său a fost semnificativ modificat în timpul construcției și transformat într-un hotel – datorită lipsei mijloacelor legislative de a pune în aplicare rezultatul cîștigător al concursului de arhitectură inițial. De la deschidere, clădirea stîrmește numeroase reacții din partea cetătenilor și a expertilor. Cetătenii inițiază pe Facebook grupul „Hotel Matijević, cea mai urâtă construcție din Novi Sad”, cu peste 11.000 de membri. În martie 2011, hotelul Centar primește Marele premiu la Salonul de Arhitectură de la Belgrad.

Novi Sad/1 ianuarie 2010

Credit: urbel.com

> După patru ani de la începerea protestelor cetătenilor împotriva devastării Pieței Florilor, asociațiile profesionale ale arhitecților din Croația prezintă o declaratie de condamnare a proiectului Pasajul cu Flori și solicită revizuirea deciziei referitoare la proiect.

Zagreb/februarie 2010

> Cu centrul pieței principale împrejmuit cu panouri mari și albe, construcția finită megalomane a statuii lui Alexandru cel Mare poate începe. Prima Brigadă Archi consideră acest decor o mare galerie urbană și organizează o expoziție a studenților cu ocazia aniversării „Primei Revolte Arhitecturale”. Toți treacătorii pot vedea proiecte dedicate orașului Skopje și actualiei situații arhitecturale și urbane.

Skopje/28 martie 2010

> Expoziția „Al Cincilea Parc – lupta pentru viață de zi cu zi”, realizată de un grup de artiști, arhitecți și sociologi cu ocazia celei de-a cincea aniversări a luptei pentru al Cincilea Parc, analizează modul în care cetățenii se pot organiza în luptă pentru drepturile lor în spațiu urban și modul în care cunoștințele dobândite prin această luptă pot fi consemnate și împărtășite.

Belgrad/iunie 2010

> „Cine a construit orașul?”, o serie de discuții deschise cu privire la dezvoltarea orașelor din fostă regiune iugoslavă, cu o gamă largă și combativă de participanți, are loc la Centrul Cultural Rex, fiind coorganizată de Grupul 484 și de STEALTH.unlimited.

Belgrad/17-19 iunie 2010

> După 20 de ani, este anunțată prima competiție internațională de arhitectură din Belgrad și Serbia – pentru Centrul de Promovare a Științei din Bloc 39, în Noul Belgrad.

Belgrad/octombrie 2010

> Se difuzează primul dintre cele 35 de scurte spectacole TV, Orașul meu – Casa mea, un serial realizat de Ministerul Amenajării Teritoriului și Mediului și TV Atlas, în cooperare cu ONG-ul Expeditio. Spectacolele urmăresc să încurajeze dezvoltarea durabilă a orașelor din Muntenegru prin activități la care cetățenii pot participa în mod direct. Emisiunile sunt difuzate vineri de la ora 17, în cadrul programului „Viața e frumoasă”.

Podgorica/Kotor/15 octombrie 2010

> În cadrul campaniei „Pe față despre spațiile publice”, organizația Initiative Civice începe cartografierea spațiilor neutilizate, insu-

ficient folosite sau neterminate din Belgrad și Serbia. Prin intermediu site-ului Javniprosti.org, cetățenii pot anunța locurile nefolosite. „Doar printr-o continuitate a luptei am ajuns la ceva, căci nu există scurtături pentru nimic.”

Belgrad/15 noiembrie 2010

> La ședinta consiliului local, se adoptă un plan revizuit pentru cartierul Almaški din Novi Sad, pe baza unei propuneri alternative elaborate de Asociația Cetățenească Almašani.

Novi Sad/26 noiembrie 2010

Studiu de caz în Novi Sad: cartierul Almaški

VECINI MAI PUTERNICI DECÎT FUNCȚIONARII DE LA PLANIFICARE

Confruntați cu planuri drastice de dezvoltare și cu viitoarea construcție a unui bulevard, cetățenii din cartierul Almaški din Novi Sad au constituit în 2005 Asociația Cetățenească Almašani. În 2006, în colaborare cu arhitecți-voluntari, ei au elaborat propria propunere alternativă pentru cartier, care cuprinde o analiză a traficului și păstrarea schemei stradale originale. Aceasta e unul dintre cele cîteva exemple de autoorganizare a cetățenilor care au reușit să negocieze direct viitorul orașului lor – în ciuda numeroaselor presiuni din partea investitorilor imobiliari și a atraktivității economice a ofertelor lor (care le-ar permite unora dintre proprietari să-și sporească semnificativ valoarea proprietăților). În cele din urmă, primăria a renunțat (parțial) la ciroarea unui bulevard, la creșterea dramatică a numărului de etaje și la un raport de construire de pînă la 90%. Desenul prezintă planul final (adoptat) care împarte cartierul Almaški într-o parte „istorică” – pe care cei din Almašani au reușit să-păstreze – și o parte deja „tăiată”, disponibilă pentru o reamenajare mult mai agresivă.

Traducere de Alex Moldovan

Credit: Ko gradi grad

Credit: Otvoreno o javnim prostorima

The Almaški Neighbourhood is the site of one of the very few successful interventions by citizens initiatives to protect their neighborhood from speculative planning and a large scale make-over. Still, half of the low-rise historic neighborhood (red in the diagram) will get “upgraded” with new boulevards and multi-story “investments”.

Arhiva The Cities Log se bazează pe designul lui Predrag Nikolić.

VANREDNI BROJ:

NOVI SAD NA A(U)KCIJI!!

REGISTAR URBANOG SPOTICANJA

STOPIJNE 2010.
JANUAR 2011.**CEMENT**BESPLATAN
BROJ**SENZACIONALNO:****Tvrđavi
ističe rok
TRAJANJA
dogodine!**

**Propadanje Gornjeg grada
počinje 2011. godine.
Dunav već progutao delove.
Pre mosta i investitora
Tvrđavi došla glave nebriga!!!**

Lokalnim monopolom protiv
stranog investitora**KAKO SU
HOLANDANI
PROPALI U
NOVOM SADU**

Holandska firma od strane
bez u ovom dogradjen
investitora. Nap
najstila tisuću kod je
Vondelji putem da
pročvor Jel Linje
konstante u Park City m.
STR. 7

**ALMAŠKI KRAJ
TVRD ORAH
ZA GRAD!****Komšije jače od
kancelarijskih
planera!!!**

Almašani pobedili u bitci sa
urbanizacijom i investitorima
nakon 5 godina. Kada
ostaju, izgrađen je planirani
"Kubus", Evropski hospital
izviđa.
STR. 10-11

Zašto je kultura
gradsko siroče ?
**BOLJE DA SE
NIŠTA NE DESI,
DOK SE NE
DESI**

U OVOJ BROJU
SAZNAĆEŠ ŠTA SU 'REFLE
FLEKE', KAKO NASTAJU I
KAKO IH OPRATI.
STR. 23-24

CEMENT: register of conflictuous urban developments, newspaper, December 2010. Produced as a part of the project A(U)CTION, the Cities Log edition in Novi Sad, Cement follows a yellow-press sensational format, and brings forward 10 case studies on the city.

Cities Log: THE STRUGGLE FOR COMMON SPACE

STEALTH.unlimited (Ana Džokić and Marc Neelen)

The Cities Log is an ongoing chronology of spatial issues, depicting the often conflictuous developments of post-Yugoslav and Albanian cities in recent years. It reads like something in-between a crime scene investigation and an entertaining plot – however always touching upon the unfavourable reality of common interest today. While up until two decades ago cities like Belgrade, Kotor, Novi Sad, Podgorica, Priština, Pula, Skopje, Tirana or Zagreb developed largely outside the mechanisms of the real estate market, today privatisation, clientelism, and the creative abuse of legal instruments seem commonplace in a context impacted by "wild" urbanisation and swift shifts of capital investments – set within the horizon of a neoliberal context.

At the same time, slowly, but surely a counter force starts emerging that tackles specific cases of dominance of the urban space by privileged groups. Here and there inhabitants start organising themselves, civil organisations start turning their gaze to the city and journalists begin digging through the issues. With these first, uneasy struggles for common space taking shape, the fight for civil society and common interest is finally entering the physical domain of the city. This document is only a limited overview of urban issues from the period 2008–2010. It makes it obvious that the question – *to whom belongs the city?* – becomes increasingly relevant when the field of play – and indeed often literally the "ground" – in the city is drawn up and divided between various market forces, private interests, siding local governments and opposition forces.

As urgent as the issues addressed in the Cities Log may be within their own context, they also hint at a new engagement of citizens and professionals emerging in cities throughout the world. And it points to alternatives appearing from the cracks and ruptures of the highly individual and profit-driven development of contemporary cities – opening the horizon to different contributions to and involvements in what the future of our cities could be.

Cities Log is compiled by STEALTH.unlimited (Ana Džokić and Marc Neelen) and initiated on the occasion of the 4th T.I.C.A.B – Tirana International Contemporary Art Biannual (September–October 2009). Cities Log is part of the project *Individual Utopias*, supported by the Swiss Cultural Program (SCP) in the Western Balkans. In 2010, a special edition of the Cities Log has been made as part of the project *A(u)ction, Novi Sad's Log of Spaces Between Personal Interests and Public Needs*, developed with New Media Centar_kuda.org (with Aleksandar Bede, Branka Čurčić, Svetozar Krstić, Zoran Pantelić, Borka Stojić and Nataša Vujkov). In 2011–2012 Cities Log editions are under construction in Sarajevo and Novi Pazar.

Cities Log is made through conversations with and contributions by architects, urbanists, artists, journalists, civil groups: Besnik Aliaj, Jelena Atanacković-Jeličić, Gjergj Bakallbashi, Branko Belačević, Dafne Berc, Teodor Celakoski, Srdjan Crkvenjakov, Sotir Dhamo, Jovan Djerić, Ulrike Franzel, Valon Germizaj, Boris Gigov, Žakilina Gligorijević, Adelina Greca, Živko Grozdanović, Astrit Hajrullahu, Florina Jerliu, Ružica Jovanović, Aleksandra Kapetanović, Ivan Kucina, Kreativna zadruga (Slobodan Jović, Aleksandar Lukic), Živan Lazić, Marko Miletić, Vladimir Mitrović, Ilir Murseli, Oliver Musovik, Divna Penić, Darko Polić, Pulsa Grupa, Darko Reba, Dubravka Sekulić, Petrit Selimi, Jelena Stefanović, Aneta Spaseska, Citizens' Association Almašani (Aleksandar Cvetković, Marijan Majin, Miloš Višković), Borislav Vukičević, Siniša Žarin – and others.

CLIENTELISM

– the tight integration of political leadership with business partners while closely exchanging favours between each other.

> Since four months mayor Igor Pavličić delays to sign the act of land use transfer necessary for the (Municipally approved) construction of a new Museum of Contemporary Art of Vojvodina. Its location, in the former industrial area *Chinatown*, is marked in the urban plans as a "white spot". There are indications that interest of real estate investors (like Dutch Vondel Capital) for the site has put the construction of the museum in question.
Novi Sad/January 2009

> On Medvednica Hill, above Zagreb, the richest Croatian businessman Todorović has registered Kulmer Castle as a hotel, although since its acquisition three years ago his family uses it as its private residence. Public use was the only condition given to Todorović to start reconstruction of duke Kulmers' Castle from the 15th century. In an action to attract attention to irregularities related to construction in protected zones, the initiative Right to the City (Pravo na grad) brings buses full of citizens to the castle demanding to stay over in the "hotel".
Zagreb/27 February 2009

> Activists of Right to the City and Green Action (Zelena akcija) promote "Muddy" (Mutna) – the top Zagreb "quality" product that stimulates corruption and favouritism. They hand out the (mud filled) bottles of water to the people entering the parliament complex. The Muddy website gathers news related to corruption in the city of Zagreb.
Zagreb/31 March 2009

> On Facebook appears "Bandum Kerić" – the merged alter ego of the two most controversial top candidates for the mayor positions in Croatia's two largest cities (Zagreb and Split). Soon journalists start using this alter ego when referring to the problems of corruption and favouritism in Croatian political context.
Zagreb/April 2009

"The goal is to come to power and through public procurement for four years get as much money as possible, and then leave; and if they return for another four years – great. The aim is not to improve the environment; it is to win power."

> Television B92 airs the first of the seven-part documentary *Insider: Abuse of Office* on construction mafia and corruption. Circumstances around the new Shopping Mall Ušće in New Belgrade are highlighted. Ušće is constructed right in front of the former CK (Communist Party Central Committee) building – now a privatised office tower. The resulting public discussions on how the 5 ha of land was acquired by its developer – with no gain for either city or state – provokes the President of Serbia to launch a probe into the matter.
Belgrade/13 April 2009

> The three muddiest "substances" in Zagreb are elected through "Muddy" public campaign: 1) the sport Arena as a debt for future generations, 2) the case of Flower Square (Cvjetni Trg) and 3) polluted water in the new residential area Vrbani.
Zagreb/28 May 2009

> Exit Festival, a large, profit driven open-air music festival (sponsored with 750,000 euro – a large chunk of the city's

Credit: Pravo na grad and mutna.com

budget for culture) gets involved in the making of an Eco-Park. Despite public questioning, the city gives Exit a key role in this public work on Danube's floodable riverbank; by investing in it 333,000 euro and giving Exit Festival its services free of charge. The prime use of the park will be lodging for Exit's 20,000 camping visitors. On 4 July, just a few days before the festival starts, muddy waves wash away the public investment. Officials announced that in the future the park would be maintained as a public beach, without involvement of Exit.

Novi Sad/17 June 2009

> Private developer Hoto Group, can start the demolition of buildings on the Flower Square (Cvjetni Trg) in the city center of Zagreb despite an almost three-years long battle by the civil initiatives, revealing corruption and irregularities related to construction of the exclusive apartment block Flower Passage (Cvjetni prolaz), to be built here. Already in February 2007, Right to the City and Green Action organised a petition against the devastation of the square, collecting over 54,000 signatures. The only positive outcome: urban issues now have become a public matter.

Zagreb/12 August 2009

> Business.hr reports that the Todorić family received "the most beautiful Christmas present" from the City of Zagreb. They got issued a location permit for conversion of Kulmer Castle from hotel into residential building. With this conversion Todorić's issues with property tax and "rough activists who want to spend the night in their hotel" have disappeared.

Zagreb/17 December 2009

> The European Commission this year again recognized the area of urban planning and inspections in Montenegro as one of the most vulnerable to corruption. Although these evaluations are repeated for years, very little or nothing has been done to improve the situation. The EU concludes that the role of the Montenegro's Supreme State Prosecutor, Ranka Čarapit, in all these scandals should have been clear – to protect public interest and state property.

Podgorica/13 November 2010

> Due to corruption related to the illegal construction at cape Zavala, close to Budva, the mayor and vice mayor of the Budva, and 9 of their associates are arrested. By purchasing over 44,000 m² of land in mid-2007, the company Zavala Invest from Budva has started the construction of the tourist village Astra Montenegro. The company was founded by Russian Mirax Group from Moscow (owned by billionaire Sergei Polonski) and Moninwest from Budva, and is co-owned by the (previous) vice-president of the ruling Democratic Party of Socialists, Svetozar Marović – the brother of the mayor of Budva.

Podgorica–Budva/24 December 2010

Novi Sad Case: Chinatown WHEN A MUSEUM BECOMES A BONE IN THE THROAT

The future of the so-called Chinatown in Novi Sad lingers in uncertainty. Although this location is labelled a "white spot" – in planners slang a quarter with cultural or recreational destination – in reality such areas are reserved until a "better" activity is found. In recent years this industrial site has become great bait for a number of investment attempts. First, the unsuccessful site for the new Museum of Contemporary Art, then the unsuccessful tender location for (meanwhile bankrupt) Dutch-Serbian company Vondel Capital and currently the disputed location for

the Museum of Forgotten Arts initiated by private company Manual Co. It remains vastly unclear on what basis its future will be decided – and by (or for) whom. City officials and planners remain mute on the subject – awaiting the (next) best chance.

PRIVATISATION

– an area for manipulations in the transition from collectively owned to privately owned property.

> With the action "Warsaw Street" (Varšavska ulica), civil organisations Right to the City and Green Action are marking the space in the main pedestrian street that will be used as an entrance to a large private parking garage. On 26 January they follow up with the action "Give Up" (Odustanite) organised as a public call to the developer to quit the project.

Zagreb/18 January 2008

> Inhabitants of a neighbourhood in Voždovac clash with the developers of a Vero Supermarket. For the construction of the supermarket their parking places have been taken. Citizens set construction equipment on fire.

Belgrade/July 2008

> The County of Istria rules that the former military area Muzil in Pula is to be merged with the Brijuni Riviera tourist development company. After almost 200 years of being a military zone, this area is now destined for the development of an exclusive golf course – and will thus stay closed to most of the citizens. In surface Muzil comprises 1/4 of the city and no civil inhabitant of Pula has ever been there.

Pula/8 July 2008

> Starchitect Daniel Liebeskind prepares a master plan for the conversion of the Port of Belgrade. Privatised under ambiguous conditions, the site is part of a dispute between the city and the new owners (local tycoons). In this battle over 220 ha of land, Liebeskind is an important PR tool for the developers.

Belgrade/Autumn 2008

> The Civil Initiative for Muzil is formed (to oppose the development of the exclusive golf course) and the first public session is held. The newspaper Open Muzil (Otvoreni Muzil) is published with a demand for permanent public access to the former military area.

Pula/23 January 2009

> The city authorities demand taking over management of the Cinema Arena, and forcibly evicting company Star Film (Zvezda film) from the cinema premises. Boris Gigov, director of Star Film, urges the city to review their decision because Arena has been seized from the cinema company with no compensation, although Star Film has built it from its own capital, on land purchased by its workers in the 1960s. The takeover is postponed until further notice after the workers of Star Film gather in protest outside the cinema. Since November 2008 only one cinema in Novi Sad is functional.

Novi Sad/11 February 2009

> As a result of pressure from the Civil Initiative for Muzil, the municipality and the County of Istria arrange a walk-through for the people of Pula. 11 buses bring people into the Muzil area. The initiative states: "The opening of Muzil has begun, and it cannot be stopped anymore."

Pula/8 March 2009

> The redevelopment of the Port of Belgrade pressures planners to adjust the General Urban Plan from 2002 and incorporate the conversion of large industrial areas into construction land.

Belgrade/Spring 2009

Credit: Pravo na grad

Credit: skyscrapercity.com

Credit: Dejan Štifanić

> While the Port of Belgrade dispute is in court, Djilas, the mayor of Belgrade promotes the very same Liebeskind's (the opponents!) project at Belgrade's official stand at the real-estate fair in Cannes, France.

Belgrade/23 April 2009

> The first official meeting of Croatian President Mesić and the new Prime Minister Kosor centres on the future of real estate (still) owned by the Ministry of Defence. Following the meeting, the Croatian press publishes sensational articles stating: "hectares of attractive state-owned land remain unused". Muzil in Pula is one of these sites.

Zagreb/29 July 2009

„It is no wonder that these stories are very similar throughout the region: transition, the problematic privatization process, the way private initiative ‘entered’, real estate and construction; these laws are similar and they are changing along similar lines in all these cities.“

> Negotiations over the privatisation of the Belgrade Fair are stopped. Noteworthy: Since 2002, 424 privatisation contracts out of 2,504 in Serbia have been cancelled, mainly due to the failure by new owners to observe obligatory measures related to investment, social programs, production and integrity of property.

Belgrade/10 August 2009

> Right to the City and 4,000 citizens gather in protest against the announced works in Warsaw Street. A five meters tall wooden Trojan Horse is placed as the symbol of the protest and an obstacle to the bulldozers. During the night the communal police will destroy it. The next night riot police will arrest 23 activists that provide information related to the action "We Will Not Give Up on Warsaw Street".

Zagreb/10-11 February 2010

> After 32 days of physical obstruction, encouraged by the reaction of the city officials, the activists of Right to the City will temporarily end the "Live Wall for Warsaw Street" which prevents the start of the construction works.

Zagreb/19 June 2010

> In Warsaw Street the construction of the access ramp for the Flower Passage garage starts with cutting trees during the night. Several months of protests by activists, which attempted to prevent construction with their own bodies, end with a mass demonstration. 152 activists are detained, together with representatives in Zagreb City Council.

Zagreb/15 July 2010

> On the fifth auction, for the marginal starting price of about 40,000 euro, company Star Film is sold to the recently established Aquatilus Group from Novi Sad – a company dealing with facility cleaning and foreign trade. The communal capital sold at the auction is estimated at 400,000 euro value. Aquatilus pledges to retain the original activity of the company during the next two years, with a minimum investment of 70,000 euro.

Novi Sad/29 October 2010

cinemas in Eastern Europe") by workers investment, from 2008 followed multiple rounds of (unsuccessful) auctions, in which the parts of Star Film successively get excluded from the package for privatization. Consultants on the privatization process, hired by the State Privatization Agency, were mainly agriculture engineers. Star Film today is completely fragmented, with the workers losing the most in the process. Out of their five cinemas today only one is operational – under provisional and uncertain conditions.

REAL ESTATE

– in many countries in the region, real estate represents one of the main sectors of the economy. Some say that until recently 80% of the Albanian economy was comprised of the market-driven production of buildings.

> Vondel Capital Ltd. from Amsterdam announces the construction of residential-commercial complex Park City across Liman Park – the "largest real estate investment in Vojvodina". Among Vondels' founders are Bernhard van Oranje (member of the Dutch royal family) and Cor van Zadelhoff (prominent Dutch real estate agent). In this company, marketing itself with the "highest quality standard" in real estate business, except Zadelhoff, all the other members are software engineers in Levi9 Global Sourcing, registered at the same address as Vondel in Amsterdam.

Novi Sad/February 2008

> After a 3-year struggle to prevent the conversion of a local park into a construction site, citizens around Fifth Park (Peti park) succeed in holding back the developer. With a years-long front against the heavy machinery, and even establishing a 24-hour watch, they managed to attract attention of the whole city and to disrupt demolition proceedings. Newly elected mayor Djilas, in one of his first public appearances, visits Fifth Park and promises that the development site will move elsewhere. After the Park is "saved", inhabitants are left with the "victory" – a totally demolished site.

Belgrade/October 2008

> Serbian company Delta opens the first Delta City trade center in Podgorica, in which it has invested 60 million euro. The mall has a total floor area of 48,000 m², with a gross leasable area of 24,000 m². At the opening the prime ministers of Serbia, Montenegro and Republika Srpska, the mayors of Ljubljana and Skopje and numerous others are present.

Podgorica/1 October 2008

„All the possible resources coming from privatization, distribution of property, all money coming out of the war in one way or another, were spent and invested in real estate and that's it.“

> Without adherence to an urban plan an initiative is launched to build a 50 floors high-rise, by an alliance of investors who will each build 5 floors, the one-after-the-other. In a city that has limited water supply and is struggling with a lack of electrical power the decision of the municipality to permit this project is highly questionable.

Priština/November 2008

> Three months before the opening of the Universiade, the City bulldozes without proper warning 40 houses of the Roma

Credit: europe-re.com

Credit: Peti park

Credit: asmedi.org

Novi Sad Case: Star Film A CINEMA IS BEST SOLD IN PARTS

The trajectory of the ownership of cinema company Star Film (Zvezda film) resembles a rollercoaster. Starting in 1953 from a few nationalized cinemas, in 1969 they built Cinema Arena ("one of the best

settlement right next to the athletic village – housed in the new private residential area Belleville, planned for future sale. Public pressure halts the total erasure of the settlement. In June remains of the settlement are fenced-off and the electricity is cut. Universiade volunteers are instructed to tell the foreign visitors that the site is a film set. Noteworthy: During 2009 Serbia holds the Presidency of the Decade of Roma Inclusion, with housing as one of the decades' priority issues.

Belgrade/April 2009

> The 25th Universiade takes place. By the beginning of 2010 the majority of the apartments in the athletic village – built for market sale (price 1,800 euro/m²) – are not yet sold.

Belgrade/1-14 July 2009

> "Porto Montenegro", the Montenegrin entry at the 2008 Architecture Biennale in Venice, receives the most prestigious state award. The entry promotes the luxury marina and adjacent waterfront development under construction in Tivat, Bay of Kotor. Of the 118 years old Arsenal on this location (bought in 2006 by a Canadian businessman), all apart from one of the old buildings are demolished.

Bay of Kotor/13 July 2009

> The State Building Authority issues an advertisement for the auction of seven military facilities in Novi Sad. The largest complex on offer covers 19 hectares, with 34 buildings. The tender very soon disappears from public sight.

Novi Sad/7 March 2010

> Instead of the announced 30,000 m², the apartment-office complex Park City has reached 60,000 m² by transgression of the allowed height permits and changes to the project. The building counts 280 dwellings and luxury apartments; construction price is about 45,000 euro.

Novi Sad/11 March 2010

> In the last four years only 19 out of an estimated 447 military complexes (4,870 ha of land and 2,196 buildings) have been sold or exchanged with local governments. In 2006, the Serbian government adopted a Master Plan according to which, by the end of 2010, all these complexes should be sold through public auction or ceded to local governments (for a fee or exchange of property in the form of flats) – but solely according to market criteria. In most cases cities do not have the necessary budget reserves or housing, which could be used in the exchange for these often strategically important urban locations.

Serbia/10 May 2010

> Completion of the three largest residential-commercial developments in Novi Sad is on hold: Bulevar Center, Park City and Zoned. According to the plans, first inhabitants of the luxury complex Park City should have moved in during October 2009.

Novi Sad/27 July 2010

> The number of apartments built in Novi Sad during 2009 is about 20 times lower than in previous years. The Union of Construction Workers reveals alarming statistics: in 2006 there were 18,162 apartments built, in 2007 – 19,049, 2008 – 19,800, and in 2009 only 1,242. Of them, just 72 dwellings have been sold. Noteworthy: between 1945 and 1999 in total 50,000 buildings have been made in Novi Sad.

Novi Sad/6 August 2010

> Out of "Christian motives", Aleksandar Construction (Aleksandar gradnja) from Novi Sad takes over Dutch Vondel Capital and its exclusive Park City project. Vondel has gone bankrupt and its debt has grown to 35 million euro. The unfinished buildings are transferred without payment, but with the assumption of all liabilities to customers and debts in the Raif-

feisen Bank. The former director of Aleksandar Construction (also a former director of the Novi Sad branch of Raiffeisen Bank) becomes the new director of Vondel Capital. The Dutch investors decide to stop any further investments in Novi Sad.

Novi Sad/10-16 August 2010

> Citizen's Initiative Srdj is Ours is formed. Zagreb activists of Right to the City and Green Action have joined them to oppose the "apartmantisation" of Srdj (the belvedere hill above the city), under the guise of a golf course construction. The initiatives create pressure to reject through a public hearing the proposal of the Urban Plan for Srdj – that would leave the last strategic area for expansion of the city solely to the interest of individuals and capital.

Dubrovnik-Zagreb/September 2010

> Hoto Group announces start of apartments sale in the complex Flower Passage. On sale are a total of 56 apartments, of which 46 in the size of 65 to 230 m², and five top luxury split-level penthouses from 300 to 435 m², nicknamed by the investor Zagreb Crystals. Prices range is from 5,000–8,500 euro/m².

Zagreb/14 October 2010

> Following Flower Passage case, newspaper *Jutarnji List* publishes the news that Office for Combat of Corruption and Organized Crime (USKOK) makes a special investigation into the practice of the Zagreb City Government to change spatial plans by using extra-legal procedures, which favour private investors at the expense of public interest.

Zagreb/November 2010

> Public company Office Premises (Poslovni prostor) and the City of Novi Sad are bringing up plans to rebuild the inhabited historic surrounding of Petrovaradin Fortress, and to convert it to a not clearly defined purpose. In some statements focus is put on preserving cultural and historical heritage, and in others, on touristic and market purposes. Office Premises will regulate the use of space in the area, and music festival Exit is mentioned as one of the main users.

Novi Sad/21 November 2010

> The construction of four residential-commercial buildings in Novi Sad is announced. The Office Premises will offer them to the inhabitants of the historic surrounding of Petrovaradin Fortress, in exchange for their apartments. Most of the new buildings sites are under dispute and are unlicensed for construction.

Novi Sad/23 November 2010

Credit: wikimedia.org

Credit: vecernji.hr

Credit: skyscrapercity.com

Novi Sad Case: Military Complexes

PIMPS OF VALUABLE SITES

Six military complexes – on key locations in Novi Sad – will be demilitarized and put on tender. As a privileged, first bidder, the city has the opportunity to obtain these locations, but at the same time it is also obliged to pay for them from the city budget to the Ministry of Defence. The chief obstacle, however, is the lack of vision and finances to develop such locations for common use, ie. for public purpose. Although a non-profit party, controversially, the city will most likely buy and resell the best sites to private investors, regardless of their public potential and of their current content.

Novi Sad case: Fortress and its Surrounding CANNIBALISED FOR PROFIT?

The Petrovaradin Fortress, with its dilapidated historical surrounding, may seem an undeveloped part of Novi Sad, but it is ideal for profit gains based on cultural and historical values. The main players are already in starting position, because in the game are surplus military complexes, the cheap real estate of its small-scale housing quarters, and the potential to get labelled as a UNESCO World Heritage Site. Inhabitants are silently being offered replacement housing in other parts of the city, so that their renovated and re-arranged apartments could become part of a profitable tourist attraction – unavoidably involving the Exit music festival.

LEGISLATION AND LEGALISATION

– intended to be regulatory tools, however in reality they become means to deregulate city and society.

> Association A Thousand Victims is founded in order to improve position of real estate buyers in Serbia. It is initiated by people that years ago bought apartments from now legally blocked real estate companies Stankom and Delta Legal on the location Film City. Their apartments, like those of many cheated and mistreated real estate buyers in Serbia, are still unfinished.
Belgrade/June 2008

> In an emergency procedure, Croatian Parliament passes a Law on Golf Courses, declaring golf a service of national importance. Part of a future golf course can be used for real estate development and up to 20% of the area needed can be expropriated. On the same day, a Law on Agricultural Land is passed, which allows remediation of agricultural land into a golf course without compensation, opening a huge area for manipulation.
Zagreb/18 December 2008

> The Strategic Plan for Development of Priština 2040, made by three German institutes in 2001, calls for clear zoning in three different areas. It is long outdated and impossible to implement, as the areas in the meantime drastically changed without correspondence to the plan.
Priština/2009

> Following Kosovo's independence, the new economic reality (with private investments, bank loans and international donors' conferences) creates a context for massive investment in – unregulated – construction. Thousands of illegal buildings arise in Priština. The difficulty to obtain building permits further boosts illegality. In 2008 only some 60 permits were granted.
Priština/2009

> A large-scale campaign and petition by citizens and NGOs aims at rejecting a Location Study and Strategic Environmental Assessment for St. Marco Island in Bay of Kotor. Instead of the existing modest Club Mediterané facility, the new plan projects large-scale tourist facilities and the enlargement of the islands by cementing the sea area at over 100,000 m².
Bay of Kotor/20 January 2009

> Green Action, Transparency International Croatia, GONG and Green Istria file a formal complaint at the Croatian Constitutional Court against the controversial Law on Golf Courses, arguing that it is violating 10 articles of the Constitution.
Zagreb/February 2009

Credit: zvezdarsksuma.blogspot.com

Credit: STEALTH

> Some 300 villagers in Posavina, south of Zagreb, start a legal battle to protect 127 hectares of their arable land – land that the state wants to assign to businessmen for a golf course. They wonder why, instead of occupying their agricultural plots, the golfers do not get access to the nearby 1,200 hectares of state-owned land.

Zagreb/22 February 2009

> The minister for environment and spatial planning states that after the introduction of the 2003 Construction and Planning Law, unsuccessful legislation resulted in 50,000 new illegal buildings in Belgrade. Since that time, the presence of construction credits has only served to make illegal/extralegal investments much more solid.

Belgrade/April 2009

> A temporary law on procedures and conditions of construction as an incentive of investment is put in action. It simplifies bureaucratic procedures for client and omits the necessity of a site permit in the process of construction. This law will be valid until the end of 2010.

Zagreb/5 June 2009

> The land purchase frenzy along the future ring road of Belgrade is propelled by the expected change of land use in the Master Plan. The plan includes the conversion of about 800 ha of agricultural land to sites for technology parks. The price of the land, after the land-use conversion, is expected to be 40 times higher than currently.

Belgrade/18 June 2009

> Initiative Protect Zvezdara Forest gets organized to oppose the conversion of 2.45 ha of forest into construction land for the expansion of a hospital and the construction of a church. It is the second recent initiative that asks consultancy from the successful Fifth Park Initiative.

Belgrade/August 2009

> The NGO Archis Intervention Priština completes a "Manual on Legalisation of Structures Built Without Construction Permits".

Priština/August 2009

> The minister for protection of the environment and spatial planning calls for all illegally built buildings in Serbia to get finished before the new Law on Planning and Construction is passed by Parliament. Once the law is there, it will be far more difficult to legalise, but much faster to get building permits, says the minister.

Belgrade/27 August 2009

> The new Law on Planning and Construction, which also regulates the legalization of buildings constructed without permits until May 2003, takes effect. At the time of the application deadline for the legalisation procedure in March 2010, on the territory of Serbia over 700,000 requests will be handed in, out of which 37,000 in Novi Sad – one third of the total amount of buildings in that city.

Novi Sad/11 September 2009

> MANS (Network for Affirmation of the NGO Sector) from Podgorica initiates an action against the devastation of the UNESCO protected area Lipci in the Bay of Kotor. Here an undisclosed private investor without permission mines the coastal area and disposes waste material into the sea. Inspectors who visit the mining site are thrown into the sea.

Bay of Kotor/12 September 2009

> The majority of inhabitants of the settlements Telep, Adice, Klisa, Sajlovo, and Little Bosnia in Novi Sad get electricity supply through illegal connections. Novi Sad inhabitants' electricity debt is around 188 million euro.

Novi Sad/29 November 2009

> Initiative Right to the City and more than 600 citizens present legal issues related to the Detailed Plan of the contested block on Flower Square to the Urbanistic Inspection of the Ministry of Environment, Physical Planning and Construction.

Zagreb/February 2010

> The president of the Croatian Helsinki Committee states in an open letter to the Prime Minister of Croatia Jadranka Kosor that the "Law on Golf Courses conceals 40 billion worth of theft".

Zagreb/February 2010

> Amendments to the 2009 Law on Planning and Construction are in preparation, related to property relations and acceleration of procedures. Since the City of Belgrade has no valid regulations for building location permits and land conversion rights (from the right of use to the right of ownership), no building permits have been issued already for four months.

Belgrade/July 2010

> The Constitutional Court discovers irregularities in the latest changes to Skopje's Detail Urban Plan. Thanks to the appeal by Professor Miroslav Grčev, the latest plan is cancelled. Despite all, the government does not care about the court's decision. It pushes the continuation of all works started.

Skopje/July 2010

> In agreement with the IMF, the Government of Serbia adopts a decision (though not yet a law) to increase property taxes, especially on luxury homes, yachts and cars. Local governments are particularly interested in this because the revenues would enter their municipal budgets. However, those who would pay the tax revolt because by this Serbia establishes the most expensive property taxes in the region, while municipalities sell construction land to investors at prices below market value.

Serbia/13 July 2010

> By implementing a single register, in the future every customer will be able to check reliability of the developer of his or her future property – before signing a contract to buy an apartment. The assumption is that this procedure will prevent numerous cases of double or even triple apartments purchase.

Serbia/24 August 2010

> The County rejects the proposed Urban Development Plan that would turn Srdj hill into a golf course with a tourist village. The plan by far exceeds the construction parameters regulated by the regional Urban Plan.

Dubrovnik/September 2010

> Out of 37,000 applications submitted for legalization, the city administration manages to process only 1,000 – in half a year time.

Novi Sad/27 September 2010

> Despite threats, members of the association Southern Boulevard 128 decide to hire private security guards, take over their (yet unfinished) apartments and change the locks on the apartments and the construction site. They negotiate about the ways in which they could themselves complete the works and finally be able to move into their apartments – under construction since 2003. Some of the flats have been twice or more times sold to different owners. The developer is under arrest.

Belgrade/October 2010

BUILDING IDENTITY

– in "transitional" societies, (public) investments play a role as tools in identity shaping – from antique to EUropean.

> Construction starts on the Museum of the Macedonian Struggle and Museum for the Victims of Communism, initiated and financed by the Ministry of Culture. In the architectural competition, the only neo-classical entry wins. Since the last national elections, a quasi "antique" style is favoured in order to enforce Macedonia's newly emerging history.

Skopje/2008

> The French film *Banlieue 13: Ultimatum*, produced by Luc Besson, is shot in the blocks of New Belgrade. New Belgrade depicts an apocalyptic Paris ghetto of 2013. At the end of the film, New Belgrade (aka District 13) is blown up for the sake of a new and improved multi-cultural city.

Belgrade/August 2008

> Since an Irish-Montenegrin company bought it in 2006, Hotel Fjord (one of the largest in Kotor), locked and looted, awaits demolition. Without consultations with the city, the first "Disney" like proposal for a new hotel appears in the newspaper in 2006. It is made by state initiated public company Coastal Good (Morsko dobro) – formed to manage and develop the coast of Montenegro. Most of their plans are made without agreement with the coastal cities, while the profits of development and privatization go to the State. Coastal Good is popularly referred to as "Coastal Evil".

Bay of Kotor/19 January 2009

> The Moscow Bridge (Moskovski most) opens on the Liberation Day in Podgorica. This pedestrian bridge is a gift in part from Moscow (60%) while the City pays 40%. The position of the bridge stands outside the flow of people; but does serve the investor's ambition – a new, closer association with Russia.

Podgorica/19 December 2008

> Mother Theresa House opens in Skopje's pedestrian zone. The eclectic building, placed in the midst of the modernist city centre, provokes intense reactions.

Skopje/30 January 2009

> After the polemics to build the new Orthodox church on the Macedonia Square, the main city square, reach their peak, the construction meets new problems. A main sewer collector passes right under the future church location, for which the mayor demands re-routing of the pipe, while engineers stand to the point that this is not feasible. Then, the Muslim community requests that the mosque that was here before 1930 gets rebuilt. Finally, on a public tender just one construction company (Granit) makes a bid – for 16 million euro. The price level puts the construction of the church on hold.

Skopje/Spring 2009

> 10 years after being destroyed by NATO bombing, the Avala TV Tower is re-built, reminiscent of the design from the 1960s. Today such TV towers are technologically outdated.

Belgrade/29 April 2009

> The focus of the debate on the future of Macedonia Square shifts from the planned Orthodox Church to the proposed statue of Alexander the Great (22 m tall, at a cost of 4.5 million euro).

Skopje/7 May 2009

> The project Stadium of Culture gets actualised. This 2004 initiative from Center for New Media kuda.org revives the devastated handball court in the Danube Park into a public sport and cultural facility. In Spring 2009, in agreement with the City to push the project forward, recommendations from the Association of Architects and approval of the Republican Institute for Natural Protection for possible implementation have been arranged. Now, the Stadium could get financed through international funding and local sponsorship, so that

Credit: vecernji.hr - Davor Puklavec

Credit: kurir.rs

Credit: STEALTH

Credit: NAO and kuda.org

its implementation would not charge the city budget. Curiously enough, the Municipality remains uncooperative.

Novi Sad/Autumn 2009

> A campaign to promote the newly finished Boulevard of Europe is launched.

Novi Sad/10 November 2010

> The new Economic Development Strategy of Novi Sad is financed by USAID. On the occasion of launching the Strategy, U.S. Ambassador Mary Warlick states that tourism and agriculture are economies on which Novi Sad should base its development.

Novi Sad/27 November 2009

> Fresh changes of the Detailed Urban Plan for the center of Skopje introduce 50 sculptures, 20 large statues, one obelisk, triumphal gates, glass-paved bridge with 15 sculptures, church on the main square... and a strip of public buildings right on the bank of the Vardar River. Instead of a public space along the river and the planned cultural complex around the modernist Macedonian Opera and Ballet, the city will get a „wall“ of neo-antique buildings comprising the Constitutional Court, Ministry of Interior, etc.

Skopje/January 2010

> The controversial promotional video "Skopje 2014" – a visualization of the project to renovate the city center in quasi-antique style – is finally released to Macedonian media. Public reactions range from praise to resentment and disbelief. Since 2007, over 20 million euro has been invested preparing the project. It is estimated that by 2014 the costs will amount to 90–100 million euro.

Skopje/5 February 2010

> Newspaper *Jutarnji List* states that "Americans are interested in realizing a Guggenheim Museum in Pula, alongside millions of dollars worth of investments in tourist, residential and other activities". If realized, this would be the largest U.S. investment in Croatia, and would put Pula on the prestigious map of Guggenheim Museums that includes New York, Venice, Berlin and Bilbao. The Museum in Bilbao annually counts more than a million visitors, employs 4,500 people and contributes 1.8 billion euro to Spanish GDP, but the one in Las Vegas failed, and the planned one in Rio de Janeiro was never realized.

Pula/13 June 2010

> Guggenheim headquarter in New York denies the news about the construction of a Guggenheim Museum in Pula, although the news was confirmed by the Office of the Prime Minister of Croatia, Jadranka Kosor. The question remains whether the prime minister deliberately deceived the citizens, or the government forgot to check the reliability of the rumours, says *Novi List* newspaper.

Pula/17 June 2010

> While major art museums in Belgrade are closed for reconstruction for over 5 years, on the outskirts of the city a specific range of independent cultural institutions is taking shape. In addition to the Museum Macura in Banovci (built by a Vienna based collector Vladimir Macura), International Test Side Z1 in Ritopek (by Dragan Ilić, an artist from New York and Belgrade), the Free Art Cooperative Third Belgrade in Krnjača emerges – self-initiated by eight artists. RTV Serbia broadcasts the TV show "Art Zone: Danube Art Trail" about this alternative artistic route along the Danube River.

Belgrade-Danube/July 2010

> Municipality Čair presents the plan for a new Skanderbeg Square (in the so-called Albanian part of town). Compared to the main Macedonia Square, this one should be twice the size,

Credit: pre-cafebabel.fr - Sab Ji

with no sculptures and other objects imposed on the public space.

Skopje/September 2010

> Construction of classicist Triumphant Gate in the city center starts. Although this time most of the people are against the project, nothing can stop its realization.

Skopje/November 2010

> The fifth and last edition of the festival "Operation: City" takes place in the Factory Unity (Pogon Jedinstvo), the independent cultural club Swamp (Močvara), the Autonomous Cultural Center Medika and former distillery Badel. Focusing on the potential of former factories as centers for Zagreb's independent culture, it shows new forms of public life and possible directions for the city development.

Zagreb/24 September-3 October 2010

INFRASTRUCTURE

- one of the few domains in which serious public investment is made, but also an area that easily lends itself to the re-routing of large amounts of money.

> Belgrade's newly appointed mayor Dragan Đilas states: "If this administration lasts for four years, I see Belgrade with one [new] bridge constructed, with resolved infrastructural problems, better traffic – as a light and clean city."

Belgrade/19 August 2008

> After 18 years of delay, a section of the ring road around Belgrade is finally opened.

Belgrade/November 2008

> Two sports halls in Futog and Klisa, built as a pre-election promise of the Radical Party government, took last year expenditure of 300,000 euro from public company Office Premises – for maintenance alone. From November 2008, also a modern indoor swimming pool in Klisa, whose construction costs five million euro, is added to the strained public budget. In June 2010 it becomes clear that because of a high rental price these facilities are used to a minimum extent.

Novi Sad/January 2009

> Construction of the Bridge over Ada Ciganlijia starts, the first bridge to be built in Belgrade in 38 years. The construction is financed with a credit from the European Bank for Reconstruction and Development.

Belgrade/1 December 2008

> Negotiations start between the Serbian and Chinese governments on a new bridge over the Danube between Zemun and Borča. The Chinese government will finance it through a loan from their Export Bank. It requires that Chinese companies be commissioned for construction, even though Serbian companies have enough expertise. The bridge opens the potential for a new city district – the Third Belgrade – to be developed on agricultural land.

Belgrade/May 2009

> Just days before the elections, Albanian Prime Minister Sali Berisha presents another milestone to his government's credit – a newly completed section of the highway linking Durrës with Kosovo, dubbed the Patriotic Highway. Critics however raise questions about its timing and financing.

Kosovo-Durrës/25 June 2009

> The City of Zagreb puts on public discussion the plan for a waste incinerator plant. The local community and NGOs for

Credit: Treci Beograd

ecology oppose the plan and advocate the construction of a biological and mechanical waste treatment facility instead.

Zagreb/10 July 2009

> As part of the art project "Flux Beneath Us", Nebojša Milikić et al./Cultural Center Rex, map a potential sewer system to be collectively made by citizens in Kaludjerica, the largest "illegally" built neighbourhood in Belgrade.

Belgrade/Kaludjerica August 2009

> The City of Belgrade announces the reconstruction of Belgrade's longest street, Boulevard of King Alexander, without releasing the conditions under which the project will be carried on. Soon it appears its plane trees – the symbol of the boulevard since the 1920s – will have to be cut due to ill health. Despite reports of the Faculty of Forestry (from 2006 and 2008) that the trees are in good condition and considerable public opposition, the works start.

Belgrade/February 2010

> In the early morning, on this day when the first cutting of plane trees is planned on the Boulevard of King Aleksandar, Vladimir Živanović, 24 year-old graduate student of Chinese language, chooses the tree number 198 and starts guarding it round the clock – to keep it from cutting. In five days, he collects 2,260 signatures and begins a public campaign to save the tree. On June 25, after 119 days of guarding endurance, and despite the earlier agreement to save it, the tree has been cut under police protection.

Belgrade/26 February 2010

> Ivan Kucina and his students from the Faculty of Architecture outline the contours of the new Fifth Park on site. Their project results from an eight-months work process with the inhabitants around the park, and is the first self-initiated architectural project of its kind in Belgrade. Almost two years after the tough struggle against the construction of an office building on "their" little park succeeded, none of the city institutions took over responsibility for the rehabilitation of the park, which still stands demolished.

Belgrade/1 May 2010

> The City of Belgrade starts the action "Present for the Boulevard" to collect funds for new plane trees, to replace the ones already cut during reconstruction of the street. Citizens and businesses are invited to "buy" one of 450 trees that will carry name of the sponsor when planted.

Belgrade/June 2010

> The 1.5 million euro contract for a new bridge on the remaining stubs of the Bridge Franz Josef (demolished in the WW2) gets signed. The bridge will have four traffic lanes and two tunnels under the Fortress. It is estimated that construction will cost between 30 and 40 million euro. Experts believe that the construction of the tunnel threatens the stability of the Fortress, as well as its UNESCO World Heritage candidacy.

Novi Sad/July 2010

> The Novi Sad Bicycle Initiative is formed after the citizens revolt "Bike Revolution Now", which took place on the occasion of the sudden and vigorous ticketing of cyclists in the pedestrian area.

Novi Sad/July 2010

> Three places to rent city bicycles are opened and the project becomes a sudden success. However, only a month later, due to poor control, neglect of citizens and poor city infrastructure, most of the bikes are damaged. Three months earlier architecture students voluntarily designed the city's bike paths – a gift neglected by the city.

Skopje/August 2010

> Public company Parking Service introduces parking charges in residential area Grbavica. The residents revolt, pointing out that the new parking places are drawn over ruined streets, devastated sidewalks, and even in the mud. Residents petition against the charges, and on Facebook a group "Stop the Offence of Parking Service in Novi Sad" forms, with 6,500 members.

Novi Sad/22 August 2010

> Without a clear mandate, company Parking Service effectively takes over open public spaces in Novi Sad to capitalise on them. Opposite to the decision made following an architectural competition in 2005, to use Trifković Square as a pedestrian zone, they turned it from a temporary parking into a permanent one. Grain Square gets these days transformed in similar manner: "We will change the asphalt, which is full of holes, and get a nice parking surface", the Parking Servis says.

Novi Sad/16 October 2010

> The announcement that the City of Belgrade will take another 90 million euro loan from the European Investment Bank for access road constructions to the new Bridge over Ada Ciganlija, fans the already existing doubts that this ambitious project is a financial bottomless pit. This fourth loan indicates that the original budget of 160 million euro for the bridge was miscalculated and that a total of 290 million euro will be loaned (to which another 120 million in interest should be added).

Belgrade/November 2010

> Russian loans will be used for continuation of the (1977 initiated) construction of the new Central Railway Station Prokop and Belgrade's railway node – this would introduce Russian companies to the construction works. Two years prior, an agreement had been made with Belgrade based Energo-projekt to complete the station in just 18 months.

Belgrade/November 2010

> By placing the foundation stone of the future Bridge of Chinese-Serbian Friendship, Serbian President Boris Tadić and the President of the Permanent Committee of the Chinese People's Congress, Wu Banguo, symbolically start construction of the new bridge over the Danube. China's Export-Import Bank credits the construction and the contractor of the 170 million euro project, is the China Road and Bridge Corporation.

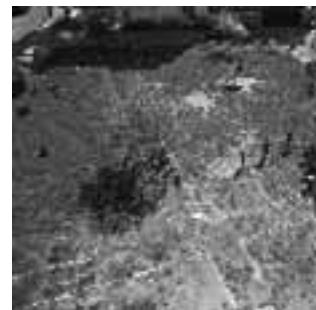
Belgrade/November 2010

> The team of Discovery Channel records in Belgrade a broadcast on the construction of the Bridge over Ada Ciganlija, which when completed will be the third highest single-pylon bridge in Europe.

Belgrade/November 2010

Credit: blic.rs – Željko Šafar

Credit: Ivan Kucina

Credit: kurir.rs

THE ROLE OF PROFESSION

– architects and urban planners are important but relatively powerless actors in the harsh economy of real-estate development. Are non-institutional groups at the margins of profession its remaining consciousness?

> In a change to the Law on Local Self-Government, the two respective positions of Member of the City Council for Urban Planning and City Architect are reduced to one single position.

Novi Sad/May 2008

> High competition awards in Macedonia keep architects busy. *Kapital Magazine* reveals who profits: the single-day fee for a jury member is the equivalent of two-month's salary at the Faculty of Architecture.

Skopje/June 2008

Credit: Prva Arhi Brigada and Macedonian TV

> 10 assistants of the Faculty of Architecture in Podgorica collectively resign due to disagreements and the impossibility of dialogue with the dean. The assistants, belonging to the first generation of teachers of the Faculty, established in 2002, are some of the best young Montenegrin architects.

Podgorica/18 June 2008

> The monthly *Kwart Magazine* is launched. This privately owned magazine for architecture, design and lifestyle is currently the only magazine in Serbia dealing with architecture on a regular basis. After 18 issues, produced by contributing enthusiasts, it will subside in summer 2010 because of a lack of finances.

Belgrade/September 2008

> Platforma 9.81 – Institute for Architecture Research, an NGO that for years tracks down the white and black spots of the Zagreb's urban planning and transition, initiates a temporary social centre for cultural and community events for this area of Zagreb in the defunct Cinema Mosor, currently in the hands of the Croatian Privatization Fund.

Zagreb/3 October 2008

> The conference "The Neoliberal Frontline: Urban Struggles in Post-Socialists Societies", held in Cinema Mosor, questions spatial and social changes in the contemporary city.

Zagreb/4–7 December 2008

> The four-year project SIRP (Settlement and Refugees Program in Serbia), initiated by UN Habitat in Serbia, gets finalised with the realisation of seven pilot social housing projects in Serbian smaller cities – an exceptional participatory process that involved local governments, local NGOs and architects.

Belgrade–Serbia/December 2008

"There was no longer word about aesthetics of architecture or urban design, because the development of the city got reduced to the size of the plot, not to some broader areas, or settlements."

> Complaints are made that due to a longstanding lack of a new director following the national elections, the Urban Planning Institute is "not producing locations" for new developments.

Belgrade/end 2008

> Since the early 1990s no individual licensing for architects exists, but companies (like supermarkets) can be licensed as architecture firms. At the same time four different ministries have their own construction departments.

Priština/2009

> The design of all public and (significant) private buildings from now on has to be made through architectural competition. So far, administration officials themselves took decisions on the design of schools, public buildings, kindergartens, etc. Still, there are no legal means by which the investor is obliged to comply with the winning competition project.

Novi Sad/January 2009

> At the Faculty of Architecture, in a discussion with Daniel Liebeskind about his Master Plan for the Port of Belgrade, the main question posed is how public interest can be guaranteed for 50% of land planned for a public park within this prime location which is to be privately developed?

Belgrade/February 2009

> The First Archi Brigade – a few hundred students of architecture and citizens unsatisfied with the positioning of the future Orthodox Church on Skopje's main square – which "defies any logic of urban planning" – organise the "First Architectural

Credit: Polis University

Credit: Dejan Štifanić

Uprising". Mobilised by a call from a popular TV show, a mob of 'believers' attacks them.

Skopje/28 March 2009

> The site Skopje2803.blogspot collects and presents fragments of the public discussions provoked by the "First Architectural Uprising" in Skopje.

Skopje/29 March 2009

> The NGO Expedito makes, in collaboration with the Faculty of Architecture Podgorica, a study about Kostanjica (a UNESCO protected area) on the invitation of the Municipality of Kotor. This is the first project that takes not only architecture, but also the landscape into consideration as heritage.

Bay of Kotor/29 March 2009

> The First Archi Brigade announces: "We are the First Archi Brigade, a spontaneously gathered informal group of students of architecture and citizens . . . We cannot and do not want to shut our eyes to the fact that in our city the placement and construction of [new] buildings is done in a completely faulty manner, which leads to the successive destruction of the city centre."

Skopje/31 March 2009

> Right to the City and Green Action organise the round table "What Kind of City do We Want?" and present the publication *Zagreb As We Wish It*, put together by the Urbanistic Council of Green Action. This is their self-initiated contribution towards the development strategy for the future Zagreb.

Zagreb/29 April 2009

> The International conference Forum Skopje is organised on the topic "The Aftershock of Postmodernism", with the aim to incite a revision and critical analysis of the recent urban plans and decisions in the city. None of the invited representatives of official authorities shows up.

Skopje/8–14 June 2009

"Everyone is afraid of public discussion. It will disturb public opinion."

> At the 4th Belgrade International Week of Architecture the topic "What With New Belgrade?" is discussed. It picks up on an 8 years long debate on how to revitalise the large modernist housing blocks.

Belgrade/4 July 2009

> After three academic years, the Polis University – International School of Architecture and Urban Development in Tirana receives full university accreditation. It has been initiated by Co-PLAN, a non-profit organisation developing civil society and empowering community participation in urban development since 1995. Their first projects focused on opening roads and enabling basic infrastructure in the informally built neighbourhoods of Tirana.

Tirana/22 July 2009

> A year after a new city government was constituted and a mayor has been appointed, the position of the City Architect and City Manager remain vacant.

Belgrade/August 2009

> The conference "Post-Capitalist City", organised by Pulska Grupa, an informal group of architects from Pula, takes place on the former military grounds of Muzil, leading to the "Declaration of Communal" (komunal) – land that is neither state, nor privately-owned, but communal.

Pula/16 August 2009

> NGO Expedito starts the project "Educating Youth/Children About the Values of Space". Practical implementation of the

project is in support of the efforts of the Institute for Education of Montenegro to introduce the subject "The Values of Space" in schools.

Kotor/September 2009

> In a lack of an official urban plan from the City, the Architecture Department of the Faculty of Technical Sciences organizes a master studio in collaboration with private company The Manual Co., in which 60 students of architecture redesign Manual's block on the route of the future Sombor Boulevard.

Novi Sad/Autumn 2009

> The local branch of online forum Skyscrapercity.com has developed into lively citizens discussion on a wide range of topics related to architecture, infrastructure, legalization and clientelism in conjunction with social and political influences.

Novi Sad/2000–2010

> Hotel Centar, by architect Branislav Mitrović, opens in the city center. Firstly conceived as the main office of Meat Industry Matijević, its design has been significantly modified during the construction and turned into a hotel – thanks to the lack of legislative means to enforce the winning result of the original architectural competition. Since the opening, the building arouses many reactions of citizens and experts. Citizens start the Facebook group "Hotel Matijević, The Ugliest Building in Novi Sad", with over 11,000 members. In March 2011, Hotel Centar receives the Grand Prix at Belgrade's Salon of Architecture.

Novi Sad/1 January 2010

> Four years after the start of the citizen's protest against the devastation of the Flower Square, the professional associations of architects of Zagreb and Croatia present a statement condemning the project Flower Passage and plea to review the decision-making toward the project.

Zagreb/February 2010

> With the center of the main square fenced with large white panels, the construction of megalomaniacal fountain with the statue of Alexander the Great can begin. The First Archi Brigade perceives this setting as a great city gallery and organizes a students' exhibition on the anniversary of 'The First Architectural Uprising'. All passers-by can see the projects dedicated to Skopje and its current architectural and urban situation.

Skopje/28 March 2010

> The exhibition "Fifth Park – The Struggle for Everyday Life", made by a group of artists, architects and sociologists on the occasion of the fifth anniversary of the struggle for the Fifth Park, examines how citizens can organize themselves to fight for their rights in urban space and how the knowledge gained through this struggle can be recorded and exchanged.

Belgrade/June 2010

> "Who Built the City?", a series of open talks on the development of cities in the post-Yugoslav region and with a wide and confrontational range of participants is held at Cultural Centre Rex, co-organized by the Group 484 and STEALTH.unlimited.

Belgrade/17–19 June 2010

> After 20 years, the first international architectural competition in Belgrade and Serbia – for the Center for Promotion of Scientific in Block 39 in New Belgrade – is announced.

Belgrade/October 2010

> Broadcasting premiere of the first out of 35 short TV shows "My City – My Home"; a series prepared by the Ministry of Spatial Planning and Environment and TV Atlas, in cooperation with NGO Expeditio. The shows aim to encourage sustain-

able development of Montenegrin towns, through the activities in which citizens can directly participate. The broadcasts are on Fridays at 5 PM, in the program "Life is Beautiful".

Podgorica/Kotor/15 October 2010

> Within the campaign "Open About Public Spaces" organization Civic Initiatives starts the mapping of unused, underused or unfinished facilities in Belgrade and Serbia. Through the site Javniprosti.org citizens themselves can report vacant spaces.

Belgrade/15 November 2010

"Only through a continuity of the struggle we came to something, for there is here no shortcut to anything."

> At the meeting of the City Assembly, a revised plan for the Almaški Neighbourhood in Novi Sad is adopted, based on an alternative proposal drafted by the Citizens' Association Almašani.

Novi Sad/26 November 2010

Novi Sad Case: Almaški Neighbourhood NEIGHBOURS STRONGER THAN PLANNING OFFICIALS

Faced with drastic development plans and the future construction of a boulevard, citizens from Novi Sad's Almaški Neighbourhood in 2005 formed the Citizens' Association Almašani. In 2006, in collaboration with architect-volunteers, they drew up their own alternative proposal for the neighbourhood that includes a traffic analysis and preservation of the original street pattern. This is one of the few examples of self-organization of citizens that have been able to directly negotiate the future of their city – despite the many pressures from real-estate investors and the economic seductiveness of their offers (which would allow some of the homeowners to largely increase the amounts of their real estate). Finally, the city (partially) gave up cutting a boulevard, the drastic increase in number of floors and a built ratio of up to 90%. The drawing shows the final (adopted) plan that divides Almaški Neighbourhood on the "historical" part – that Almašani managed to maintain – and an already "cut into" part available for a much more aggressive redevelopment.

Credit: STEALTH

Credit: mimoa.eu

Credit: Prva Arhi Brigada